

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ НІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТИ**

До захисту допустити:
Завідувач кафедри

Голюк О.А.
(підпис) *(ПІБ завідувача кафедри)*
« _____ » _____ 2025 р.

**«ТЮТОРСЬКИЙ СУПРОВІД ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ»**

Кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня вищої
освіти освітньо-професійної
програми «Початкова освіта»
Гунченкової Людмили Геннадіївни
Науковий керівник:
кандидат. філол. наук, доцент
Нетреба М.М.

Рецензент:
Кіор О.М., директор КЗ «Гімназія зі
структурним підрозділом початкової
школи 17 Маріупольської міської
ради Донецької області»

Кваліфікаційна робота
захищена з оцінкою _____ Секретар ЕК _____
« _____ » _____ 2025 р.

Київ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. ТЬЮТОРИНГ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	8
1.1. Тьюторинг як вид наставництва та інноваційна педагогічна технологія	8
1.2. Аналіз сутності та змісту тьюторської діяльності вчителя у наукових джерелах.....	23
1.3. Особливості здійснення тьюторського супроводу освітньої діяльності учнів початкової школи.....	29
Висновки до розділу 1	40
РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ РЕФЛЕКСИВНИХ УМІНЬ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	42
2.1. Організація тьюторського супроводу освітньої діяльності молодших школярів (на основі аналізу досвіду закладів загальної середньої освіти).....	42
2.2. Обґрунтування педагогічних умов організації тьюторського супроводу освітньої діяльності молодших школярів	56
Висновки до розділу 2.....	63
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ	80

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На сьогодні в освітній практиці активно здійснюється пошук альтернативних шляхів організації освітнього процесу, які б сприяли більш ефективній реалізації принципу індивідуального підходу до здобувачів освіти, особливо у контексті критичного переосмислення традиційної класно-урочної системи. Цей пошук набув свого втілення у впровадженні різноманітних педагогічних і соціально-педагогічних технологій, які сформували основу для концепцій так званої «вільної освіти» – напрямку, що орієнтований на розвиток особистості дитини відповідно до її власного темпу, інтересів, потреб і здібностей.

У межах індивідуалізації освітнього процесу акцент робиться на персоналізації розвитку потенціалу кожного учня. Цей процес базується на врахуванні індивідуальних здібностей, інтересів, потреб, рівня мотивації, наявного досвіду та можливостей дитини. Його кінцевою метою є формування у здобувача освіти цілісної та гнучкої системи знань, умінь, навичок, способів мислення, ціннісних орієнтацій і особистісних рис, які забезпечать йому здатність до успішної соціалізації, подальшого навчання та професійного зростання.

Розуміння завдань індивідуалізації навчання та соціального розвитку особистості ґрунтується як на положеннях чинного освітнього законодавства, так і на наукових концепціях, сформованих у результаті спеціалізованих досліджень. Зокрема, важливість індивідуального підходу та сприяння розробленню й упровадженню індивідуальної освітньої траєкторії учнів закріплена у Законах України «Про освіту» (2017) та «Про повну загальну середню освіту» (2020), а також у стратегічному документі - концепції «Нова українська школа» на період до 2029 року (2017). У зазначених документах зазначається, що індивідуалізація навчання

передбачає максимально повне врахування особистісних відмінностей учнів під час добору методів, засобів та темпу навчання. Такий підхід дозволяє створити умови для найбільш ефективного розкриття потенціалу кожного здобувача освіти.

Проте ідея індивідуалізації навчання та розроблення індивідуальної освітньої траєкторії учнів не є новою для світової педагогічної теорії та практики. Прогресивні педагоги минулого століття перебували у пошуках альтернативних освітніх концепцій на основі запитів та інтересів дітей. Серед таких концепцій чільне місце посідає вальдорфська педагогіка австрійського філософа та педагога Р. Штайнера, яка акцентує увагу на гармонійному розвитку дитини через поєднання інтелектуального, емоційного і фізичного компонентів. Метод Монтесорі, створений М. Монтесорі, пропонує технологію саморозвитку на основі вільного вибору навчальних матеріалів і дій у спеціально підготовленому середовищі. Технологія Дальтон-плану, розроблена Х. Паркхерст, орієнтована на розвиток самостійності та відповідальності в учнів через індивідуалізацію навчальних завдань.

До концепцій вільного навчання також належить педагогіка вільної праці французького новатора С. Френе, яка базується на засадах навчання через практичну діяльність і творчість. В українському освітньому просторі відомою є модель школи-парку, започаткована М. Балабаном, що передбачала створення освітнього простору, максимально наближеного до інтересів і потреб дитини. Крім того, цілісну модель вільної школи запропонувала Тетяна Войтенко, яка зробила спробу поєднати ключові ідеї вільного навчання з українськими освітніми традиціями.

Як відповідь на запити сучасної освітньої практики щодо забезпечення індивідуалізації навчального процесу, дедалі більшого поширення набуває технологія тьюторського супроводу. Цей підхід передбачає індивідуальну педагогічну підтримку учня у формуванні та

реалізації його особистої освітньої траєкторії. Історично тьюторство зародилося у вищій освіті Великобританії ще у XIV столітті, зокрема в університетах Оксфорда і Кембриджа, де тьютори виступали як наставники, що допомагали студентам в інтелектуальному і моральному становленні. Згодом цей підхід трансформувався та розширився, охопивши не лише університетський сегмент, а й інші освітні рівні та типи закладів.

На сьогодні тьюторські практики успішно реалізуються в багатьох країнах світу, і Україна не є винятком. У вітчизняній освітній системі тьюторство поступово здобуває визнання як ефективний засіб індивідуалізації навчання, особливо в умовах нових освітніх реформ, які передбачають особистісно орієнтований підхід і розвиток автономії здобувача освіти.

Проблематика індивідуалізації навчання активно вивчається як в теоретичній площині, так і в практичному вимірі. Від ґрунтовних педагогічних досліджень (С. Рабунський, І. Унт) до прикладних розвідок особливостей індивідуалізації у конкретних умовах та галузях. Зокрема, аналізувалися можливості створення індивідуалізованого освітнього середовища за допомогою Інтернету (О. Пінчук, О. Соколюк); особливості індивідуального підходу в навчанні фізики (О. Гнатюк, В. Конащук, В. Сиротюк), хімії та біології (М. Лукашук, М. Письменна, І. Хмеляр), іноземних мов (С. Ніколаєва, А. Панченко, Л. Сікорська), трудового навчання й креслення (Г. Гавришак, А. Марущак, Г. Терещук, А. Уруський, І. Цідило). Окремий вектор досліджень стосується індивідуалізації освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами (Ю. Артемова, Н. Голуб, О. Губар, С. Мірський, Н. Руднева, Л. Шеховцов). У сфері тьюторингу в Україні питання персоналізованого підходу до навчання активно розробляють Т. Швець, О. Греков та інші дослідники, зокрема в межах діяльності Міжнародної академії тьюторингу.

Разом із тим попри розмаїття напрямів наукового пошуку в галузі

педагогіки та початкової освіти, питання застосування технології тьюторського супроводу молодших школярів залишається малодослідженим. Необхідність дослідження цієї теми зумовлена низкою суперечностей, які наразі спостерігаються в освітній практиці. По-перше, з одного боку, зростає суспільний запит на впровадження тьюторського супроводу в закладах початкової освіти, а з іншого – відсутня чітка модель його функціонування, що ускладнює впровадження на практиці. По-друге, хоча міжнародний досвід широко демонструє ефективність тьюторських технологій, досліджень, які б системно розглядали їх вплив саме на освітню діяльність молодших школярів, практично не існує.

Таким чином, поєднання актуальності зазначеної проблеми, її слабка теоретична та практична опрацьованість, а також наявність вищезазначених суперечностей стали підґрунтям для вибору теми кваліфікаційної роботи: **«Тьюторський супровід освітньої діяльності учнів початкової школи».**

Мета дослідження розробити методичні рекомендації щодо вдосконалення технології тьюторського супроводу освітньої діяльності молодших школярів у закладах загальної середньої освіти.

Для досягнення поставленої мети сформульовано **такі завдання дослідження:**

1. Схарактеризувати базові поняття дослідження та розкрити сутність технології тьюторського супроводу на основі аналізу наукової літератури.
2. Розкрити зміст тьюторського супроводу освітньої діяльності молодших школярів.
3. Проаналізувати стан упровадження тьюторського супроводу освітньої діяльності молодших школярів у вітчизняних закладах загальної середньої освіти.
4. Обґрунтувати педагогічні умови запровадження тьюторського супроводу освітньої діяльності молодших школярів у закладах загальної середньої освіти.

Об'єкт дослідження – освітній процес у початкових класах закладів загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – технологія тьюторського супроводу освітньої діяльності молодших школярів у закладах загальної середньої освіти.

Для досягнення поставлених у дослідженні цілей було використано комплекс методів, що охоплюють як теоретичний, так і емпіричний рівні наукового пізнання.

Теоретичні методи: аналіз, систематизація, узагальнення педагогічних та психологічних джерел; опрацювання нормативно-правових документів у сфері освіти, чинних освітніх програм, які було використано з метою визначення базових понять дослідження; компаративний аналіз зарубіжного (зокрема європейського) та вітчизняного досвіду використання технологій тьюторингу на рівні початкової освіти; контент-аналіз матеріалів офіційних вебсайтів освітніх установ, шкільної документації та електронної звітності, що дозволив простежити рівень практичного застосування індивідуалізованого супроводу.

Емпіричні методи: педагогічне спостереження за різними видами навчальної діяльності учнів, включаючи уроки з базових предметів інваріантної складової навчального плану, тренінгові заняття, ігрові форми роботи під час прогулянок, організованих тьюторами, а також за міжособистісною взаємодією, спільною діяльністю, поведінкою та емоційними реакціями дітей протягом усього навчального дня; діагностичні методи (усні та письмові опитування учасників освітнього процесу, проведення інтерв'ю та фокус-груп для виявлення суб'єктивного досвіду і ставлення до технології тьюторського супроводу).

Практичне значення одержаних результатів полягає в апробації комплексу заходів щодо забезпечення тьюторського супроводу освітньої діяльності учнів початкової школи; розробленні комплексу педагогічних умов для забезпечення ефективності процесу тьюторингу молодших

школярів. Результати кваліфікаційної роботи можуть бути використані в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти для розроблення й упровадження технології тьюторингу освітньої діяльності дітей молодшого шкільного віку.

Апробація та впровадження результатів дослідження здійснювалася шляхом обговорення на науково-практичній конференції «Програмадський вектор університетської освіт у викликах сьогодення» (Київ, 2025 р.), а також на науково-методичному семінарі «Педагогічна майстерня майбутнього фахівця» кафедри педагогіки та освіти МДУ.

Основні результати здійсненого нами дослідження відображено в 1 тезах та 1 статті у збірнику наукових праць «Магістерські студії психолого-педагогічного факультету Маріупольського державного університету».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (85 найменувань, із них 10 – іноземними мовами). У роботі представлено 3 додатки на 4-х сторінках. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи складає 84 сторінки, основний зміст представлено на 65 сторінках. Робота містить 6 таблиць та 2 рисунки.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ РЕФЛЕКСИВНИХ УНІВЬ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

1.1. Тьюторинг як вид наставництва та інноваційна педагогічна технологія

У межах нашого дослідження передбачено визначення та характеристика ключових понять, які водночас виступають і засобами аналізу, і результатами наукового пошуку. До таких базових категорій належать: «тьютор», «тьюторинг», «тьюторська діяльність», «тьюторський супровід».

У сучасних зарубіжних наукових дослідженнях останнього десятиліття термін «тьютор» все частіше асоціюється з технологічними підходами до навчання: зокрема, з використанням комп'ютера як віртуального тьютора, застосуванням інтелектуальних навчальних систем, автоматизованих програм тьюторингу та освітніх середовищ, що здатні вести діалог природною мовою й моделювати поведінку реального тьютора в онлайн-форматі [3; 9; 42].

У вітчизняних наукових джерелах подано різні визначення поняття «тьютор». Узагальнені погляди науковців щодо сутності цього поняття представлено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Визначення поняття «тьютор» у вітчизняних наукових джерелах

Автор	Визначення
В. Сергєєва, І. Сергєєва, Г. Сорокових, Ю. Зіборова	Педагог, який забезпечує розроблення і супровід індивідуальних освітніх потреб здобувачів освіти, організує процес індивідуальної роботи з учнями з виявлення, формування і розвитку їхніх пізнавальних інтересів, супроводжує процес формування їх

Продовження табл.1.1

	особистості, координує пошук інформації учнями для самоосвіти
В. Громовий	Особлива педагогічна спеціалізація, якою варто опановувати, вивчаючи не тільки інші педагогічні технології роботи зі здобувачами освіти, а й формуючи інший світогляд, що полягає не у формуванні особистості випускника закладу освіти із заздалегідь визначеними типовими характеристиками або комплексом компетентностей, а у збереженні та культивуванні різноманітності, підтримці та розвитку індивідуальності, вивченні індивідуального стилю пізнавальної діяльності кожного учня та наданні йому адресної допомоги в подоланні тих чи інших проблем.
А. Бойко	Педагогічна професія з якісно вищою педагогічною позицією і потенціалом: охоплює новий простір і вибудовує інтерактивну модель інноваційної педагогічної взаємодії зі здобувачем освіти; прогресивними тенденціями, на яких базується тьюторство, є толерантність, духовні системи цінностей, суб'єкт-суб'єктна взаємодія, людиноцентризм, аксіологічні орієнтири, гуманістична парадигма; в системі відкритої освіти тьютор є її системоутворювальним компонентом, який надає різні форми педагогічної і психологічної підтримки студентам чи учням.
В. Кухаренко, Н. Сиротенко, Г. Молодих, Н. Твердохлебова	Нова спеціалізація діяльності педагога, яка реалізується в умовах дистанційної форми навчання; розробник курсів дистанційного навчання, організатор та керівник занять з використанням технологій дистанційної освіти.

У контексті нашого дослідження ми будемо дотримуватися такого розуміння поняття «тьютор»: особа, яка на основі з'ясування індивідуальної освітньої траєкторії особистості тьюторанта, забезпечує розробку індивідуального освітнього маршруту і супровід його індивідуальної освітньої програми, організовуючи досягнення освітніх цілей особистості. Тьюторант – суб'єкт тьюторської діяльності, в умовах шкільного навчання – це дитина (учень початкової, середньої або старшої школи).

Для глибшого розуміння сутності тьюторської діяльності важливо звернутися до аналізу підходів як зарубіжних, так і вітчизняних науковців щодо трактування поняття тьюторство.

Американська дослідниця та політична діячка Е. Пауелл розглядає тьюторство як специфічну форму підтримки, що надається учням з метою досягнення ними необхідного рівня засвоєння базових навчальних навичок, відповідного вимогам їхнього класу. Крім того, тьюторство, за її словами, сприяє розвитку більш складних умінь, зокрема дослідницьких, і зазвичай включає допомогу у виконанні домашніх завдань та оволодінні новим матеріалом [73]. Схожу позицію займає виконавчий директор Асоціації індустрії освіти США С. Пайнз, який визначає тьюторство як складову галузі додаткових освітніх послуг. На його думку, основною метою тьюторської діяльності є підвищення рівня володіння окремими компетентностями, зокрема у сфері математики, читання, письма тощо. Особливої уваги він надає діагностичному етапу, під час якого оцінюються сильні й слабкі сторони учня. На основі отриманих результатів формується індивідуалізований освітній маршрут, що забезпечує найбільш ефективно засвоєння матеріалу [80].

Таким чином, як і Е. Пауелл, С. Пайнз розглядає тьюторство як цілеспрямовану діяльність, що сприяє розвитку та вдосконаленню

недостатньо сформованих навчальних навичок учнів, підвищуючи їхній рівень готовності до успішного здобуття якісної освіти.

Польські дослідниці А. Бжезинська (A. Brzezinska) та Л. Ричульська (L. Rucielska) розглядають тьюторство як педагогічну практику, що ґрунтується на принципах індивідуалізованого підходу до здобувача освіти. У цьому контексті професор або викладач, який виконує функції тьютора, водночас є і наставником, і педагогом, і академічним керівником, а студент виступає не пасивним слухачем, а активним учасником освітнього процесу. Особливістю таких взаємин є наявність довірливої та партнерської атмосфери між тьютором і здобувачем освіти, яка створює сприятливі умови для інтелектуального та соціального зростання здобувача освіти. Центральним інструментом академічного тьюторингу, за твердженням дослідниць, є індивідуальна або міні-групова дискусія, що відбувається під час особистих зустрічей тьютора зі здобувачем освіти (або з групою з двох-трьох осіб). Цим дискусіям передують ґрунтовна самостійна підготовка учнів, яка включає читання наукових і фахових текстів, аналітичну роботу з матеріалами, написання есе, а також подальше обговорення й рецензування цих текстів у процесі живого діалогу з тьютором [75].

Отже, у зазначеному вище контексті йдеться про академічний тьюторинг як форму тьюторської практики, що має на меті розвиток освітнього потенціалу студентів шляхом персоналізованої інтелектуальної взаємодії та поглибленої рефлексії.

Е. Гордон, Р. Морган, Ч. О'Мейлі та Дж. Понтічелл представляють тьюторство як одну з ключових і необхідних освітніх практик сучасності. На їхню думку, тьюторинг є ефективним інструментом, покликаним допомогти широкому колу дітей та дорослих максимально реалізувати свій особистісний потенціал у навчанні [46]. Підходячи до тьюторства з практичної точки зору, зазначені дослідники не акцентують увагу на розмежуванні між різними категоріями учасників освітнього процесу

(зокрема, між дітьми й дорослими), а також не виокремлюють академічне тьюторство як окремий різновид практики. У такому підході тьюторство розглядається як універсальний освітній інструмент, незалежно від контексту чи рівня освіти.

На відміну від підходів, що трактують тьюторство як педагогічну технологію чи методичний інструмент, К. Александрова та К. Андрєєва акцентують увагу на його глибшій сутності. Вони наголошують, що тьюторство слід розглядати не як набір методик чи методів, а як особливу культуру взаємодії між учасниками освітнього процесу. Ця взаємодія, на їхню думку, має як зовнішній, відкритий вияв, так і приховані аспекти, які не завжди доступні для безпосереднього спостереження або оцінювання сторонніми. Така культура, за твердженням авторок, виникла не ізольовано, а паралельно з формуванням педагогічної культури загалом, тобто разом із розвитком практик викладання і навчання, і має своє історичне, соціокультурне та контекстуальне коріння [1].

Ця позиція перегукується з поглядами С. Сіроткіна та Д. Гребьонкіна, які характеризують тьюторство як інтегративну (мета-)позицію, що поєднує в собі риси та функції вчителя, викладача, наставника, куратора, наукового керівника та інших педагогічних ролей. У цьому сенсі тьютор постає як фігура, що забезпечує антропологічну підтримку, іншими словами - створює умови для розвитку особистості через рефлексивну та комунікативну взаємодію. Така діяльність передбачає постійний діалог, сприяння самопізнанню, самовизначенню та самореалізації суб'єкта навчання [43].

Для глибшого осмислення сутності тьюторської діяльності надзвичайно важливо звернутися до аналізу поняття тьюторського супроводу, яке є її ключовим елементом. Це, у свою чергу, передбачає необхідність розгляду змісту самого терміна «супровід», а також суміжних понять, зокрема педагогічного й психолого-педагогічного супроводу.

У сучасному тлумачному словнику української мови слово «*супровід*» пояснюється через дієслово «*супроводжувати*», яке має кілька значень:

- іти або їхати разом із кимось у ролі супутника, провідника чи охоронця;
- стежити за кимось поглядом;
- виконувати певні дії одночасно з іншою особою [54].

У контексті педагогіки й психології супровід інтерпретується як спеціально організована діяльність, метою якої є створення умов для того, щоб індивід міг приймати оптимальні рішення в ситуаціях життєвого вибору. Такого трактування дотримуються деякі науковці, на думку яких тьюторський супровід виступає як суб'єкт-суб'єктна взаємодія, що має на меті підтримку процесів самопізнання та сприяння творчій самореалізації особистості, а також як комплексний підхід до вирішення завдань розвитку [41; 54; 60].

У науково-педагогічній літературі окреслено різноманітні види супроводу, серед яких виокремлюють такі:

- педагогічний;
- методичний;
- інформаційний;
- науково-методичний;
- інформаційно-методичний;
- консультаційний;
- тьюторський [13].

Кожен із цих видів має свої цілі, функції та специфіку реалізації, але об'єднує їх спільна мета – створення умов для цілісного розвитку здобувача освіти.

Педагогічний супровід і тьюторський супровід мають багато спільних рис, оскільки обидва орієнтовані на підтримку особистості в процесі навчання й розвитку. Зокрема, педагогічний супровід трактується як форма

педагогічної діяльності, яка включає як превентивну підтримку у формуванні в дитини здатності самостійно планувати власну життєву стратегію та освітню траєкторію, організовувати власну діяльність, вирішувати проблемні ситуації, так і постійне реагування на емоційні стани дитини та створення умов для подолання емоційного дискомфорту [11].

У свою чергу, тьюторський супровід розглядається як особливий вид педагогічної взаємодії, головною метою якого виступає індивідуалізація освітнього процесу. Він (супровід) спрямований на виявлення та розвиток навчальних інтересів і внутрішніх мотивацій тьюторанта, добір відповідних освітніх ресурсів, конструювання персоналізованої освітньої траєкторії, а також формування вміння до рефлексії щодо власного навчання й освітніх потреб [15].

Тьюторський супровід є ефективною відповіддю на виклики, пов'язані з переходом до індивідуалізованого та варіативного навчання. Він підтримує реалізацію принципів безперервної освіти, де акцент зміщується з традиційної передачі знань на розвиток творчих здібностей, гнучких компетентностей, здатності до самостійного навчання, адаптації до змін і усвідомленого професійного вибору протягом усього життя (lifelong learning) [75].

Таким чином, обидва види супроводу - педагогічний і тьюторський - базуються на принципі індивідуалізації. Водночас між ними є важливі відмінності: зокрема педагогічний супровід, поряд із вирішенням освітніх завдань, також охоплює функцію формування життєвої стратегії здобувача освіти. Натомість тьюторський супровід зосереджується переважно на освітньому маршруті, розвитку внутрішніх ресурсів і самостійності здобувача освіти.

Об'єктом тьюторського супроводу може виступати будь-яка форма діяльності чи процес, що має на меті вирішення конкретних освітніх завдань і сприяє розвитку індивідуальної освітньої траєкторії. Технологія

тьюторського супроводу охоплює низку послідовних етапів, кожен з яких відіграє важливу роль у персоналізації навчання [34]:

1. Визначення пізнавального інтересу тьютора.
2. Формулювання індивідуального освітнього запиту.
3. Постановка особистісно значущої мети навчання.
4. Пошук та добір відповідних освітніх ресурсів, розробка плану дій.
5. Реалізація освітньої програми, її обговорення, аналіз результатів і корекція за потреби.
6. Узагальнення підсумків освітньої діяльності.
7. Актуалізація або уточнення освітніх цілей з урахуванням динаміки особистісного розвитку та формування тимчасових перспектив.

У цьому дослідженні тьюторський супровід розглядається як одна з ключових функцій тьюторської діяльності, яка хоча і тісно пов'язана з поняттям «тьюторство», все ж не є з ним повністю тотожною. Якщо тьюторство виступає як ширше явище, що включає різноманітні ролі й підходи наставництва в освіті, то тьюторський супровід можна визначити як конкретну педагогічну практику суб'єкт-суб'єктної взаємодії, що передбачає цілісну підтримку особистості в навчанні, вихованні та розвитку.

Отже, тьюторський супровід є комплексним підходом, що спрямований на індивідуалізацію процесу навчання через активізацію внутрішнього потенціалу особистості. Його головна мета – створити умови для глибшого самопізнання та реалізації творчих можливостей здобувача освіти.

У зв'язку з широким спектром функцій, які виконує тьютор у процесі освітньої взаємодії, науковці пропонують класифікацію різновидів тьюторської діяльності. Так, А. Волошина [44] виокремлює кілька типів тьюторства залежно від ролей і завдань, які покладаються на тьютора:

- тьютор-наставник;

- тьютор-куратор;
- тьютор-консультант;
- тьютор-керівник освітньої траєкторії;
- тьютор у сфері міждисциплінарної освіти.

Роль тьютора-наставника розглядається як одна з найдавніших форм тьюторства. Історично ця практика бере свій початок ще з XVII століття, коли тьюторство стало інституціоналізованою формою педагогічного наставництва в класичних британських університетах. У межах цієї ролі тьютор допомагав студенту у виборі лекцій, семінарів і практичних занять, консультував щодо планування освітнього процесу, стежив за успішністю та рівнем підготовки студента до іспитів. Через таку діяльність формувалася цілісна освітня картина, яка включала навчання, виховання та формування життєвої позиції студента, з урахуванням його індивідуальних потреб і можливостей.

У ролі академічного консультанта тьютор виконує функцію представника й захисника освітніх інтересів студента в університетському середовищі. Він має орієнтуватися в актуальних освітніх тенденціях, зокрема бути обізнаним у процесах, пов'язаних із впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій, а також у вимогах і принципах Болонського процесу. Такий тьютор здатен допомогти студенту у формуванні індивідуального навчального плану, надати поради щодо вдосконалення навичок навчання, спрямовувати особистісний розвиток, сприяти самовихованню та професійному самовизначенню. Окрім цього, він підтримує розвиток дослідницької активності, критичного мислення та соціокультурної компетентності здобувача освіти.

Тьютор як керівник індивідуальної освітньої програми студента, виконує низку ключових функцій, що потребують високого рівня фахової обізнаності та професійної гнучкості. Такий фахівець має бути добре обізнаний з актуальними тенденціями й оновленнями у сфері вищої освіти,

володіти знаннями щодо вимог і принципів Болонського процесу, стежити за змінами в освітньому законодавстві, що стосується діяльності закладів вищої освіти. До комплексу його компетентностей також належить розуміння засад недирективного навчання, здатність до складання індивідуалізованих навчальних планів і програм, вміння ефективно планувати навчальний час. Крім того, тьютор повинен орієнтуватися в потребах сучасного, динамічного суспільства щодо підготовки фахівців, здатних до навчання, адаптації й міждисциплінарної взаємодії. Такий тьютор бере активну участь у формуванні освітньої стратегії й тактики студента, допомагаючи адаптувати стандартний навчальний план відповідно до особистісних потреб і освітніх запитів студента. Головною метою цієї діяльності є трансформація базової програми у персоналізовану освітню траєкторію, яка водночас відповідає і сучасним викликам, і індивідуальним перспективам самореалізації [2; 7; 14; 26].

Окремим напрямом тьюторської діяльності є тьюторство в міждисциплінарній освіті, що реалізується у вигляді індивідуалізованих гуманітарних міжфакультетських програм. Такий підхід поєднує елементи різних моделей тьюторства, але найбільше за своєю суттю наближається до тьюторських практик, поширених у класичних університетах Великої Британії. Яскравим прикладом є програма *Międzywydziałowe Indywidualne Studia Humanistyczne*, впроваджена у Варшавському університеті. Її головною метою є підтримка студентського самовизначення у процесі навчання та подолання міждисциплінарних меж у професійній підготовці гуманітаріїв [78].

Ця модель є відповіддю на виклики сучасності, що вимагають від випускників не лише глибокого знання своєї спеціальності, а й вміння працювати на перетині галузей, розуміти мову суміжних дисциплін, адаптуватися до змін. Навчання в межах програми MISH сприяє підвищенню конкурентоздатності студентів та їхньої гнучкості на ринку

праці в умовах постійних трансформацій.

Т. Ковальова [43] у своїх дослідженнях пропонує класифікацію видів тьюторства залежно від освітнього рівня або сфери, в якій реалізується тьюторська діяльність. Вона виокремлює наступні типи:

- тьюторство в початковій школі;
- тьюторство в основній школі;
- тьюторство у старшій школі;
- тьюторство в системі додаткової освіти.

Особливої уваги у межах нашого дослідження заслуговує тьюторська діяльність у галузі початкової освіти, яка є однією з найбільш гнучких, варіативних і багатогранних. Вона охоплює не лише супровід освітнього процесу, а й ширший спектр підтримки особистісного зростання, розвитку креативності та самореалізації здобувача освіти.

У сфері початкової освіти можна виокремити кілька основних напрямів тьюторської роботи:

- розроблення індивідуальної освітньої програми для конкретної особистості з урахуванням її інтересів, здібностей, мотиваційних установок і освітніх потреб у межах програм додаткової освіти;
- формування у тьюторанта здатності до самопомоги, самостійного вибору ефективних способів навчання, самопізнання та комунікації, що є надзвичайно важливими в умовах сучасного інформаційного суспільства;
- спільна робота над створенням і веденням освітнього портфоліо, що фіксує результати особистого поступу, досягнення та розвиток компетентностей у різних сферах діяльності [23; 32].

Крім цього, тьютор може надавати підтримку тьюторантові в підготовці до участі у творчих конкурсах, фестивалях, виставках, наукових змаганнях, де відбувається демонстрація здобутих знань, умінь і продуктів діяльності. Він допомагає не лише оформити результати, а й подати їх у найбільш виграшному форматі для оцінювання експертним журі або

широкою аудиторією.

Окрім здійснення індивідуального супроводу здобувача освіти, тьютор може виступати ініціатором та фасилітатором групових творчих або навчальних проєктів, організовувати змістовне дозвілля, мотиваційні тренінги, інтенсиви, майстер-класи тощо для здобувачів освіти різного віку. Таким чином, його діяльність сприяє не лише формуванню освітніх результатів, але й розвитку соціальних навичок, командної взаємодії, лідерського потенціалу й емоційного інтелекту [10]. Загалом тьюторство можна розглядати як комплексну, гнучку та адаптивну педагогічну практику, що інтегрує індивідуальне наставництво, освітній консалтинг, розвиток особистісного потенціалу і підтримку соціально-комунікативної активності учнів.

У контексті сучасних змін ролі педагога як у системі освіти, так і в суспільстві загалом, постає потреба в глибшому аналізі наукових підходів до визначення сутності тьюторської діяльності. Сучасна трансформація освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти вимагає переосмислення традиційних педагогічних функцій учителя, і саме в цьому аспекті тьюторська діяльність набуває особливої актуальності та значущості.

Аналізуючи наукову літературу, можна побачити різноманіття трактувань поняття «тьюторська діяльність», що відображає неоднозначне ставлення педагогічної спільноти до цього феномену. Різні автори акцентують увагу на різних аспектах: хтось – на методологічному підґрунті, інші – на організаційних функціях або комунікативних практиках. Така варіативність свідчить про те, що концепт тьюторства перебуває у стані активного формування та переосмислення.

Узагальнення поглядів вітчизняних та зарубіжних науковців щодо сутності поняття «тьюторська діяльність» у закладах освіти відображено в таблиці 1.2.

Визначення поняття «тьюторська діяльність» у наукових джерелах

Автор	Сутність тьюторської діяльності
А. Бойко	В основі тьюторської діяльності лежить суб'єкт-суб'єктна взаємодія, яка створює умови для повноцінного розкриття особистісного потенціалу кожного здобувача освіти. Призначення тьютора - цілеспрямовано реалізувати принципи індивідуалізації, суб'єктності, елективності, креативності, а також здійснювати особистісно орієнтовану педагогічну підтримку, яка враховує унікальні освітні запити та особливості кожного учня.
Н. Кузьменко	Тьюторська діяльність являє собою форму організації навчально-виховної роботи у вищій і загальноосвітній школі.
С. Микитюк	Діяльність тьютора спрямовано на підвищення ролі виховання, актуалізації процесів самопізнання і самовдосконалення учня.
В. Сергеева	Діяльність тьютора полягає у реалізації індивідуальної освітньої траєкторії у виборі і продовженні освіти, проведенні рефлексивно-проектних заходів з учнями з питань формування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії, підготовці і реалізації професійних проб і соціальних практик.
С. Сіроткін, Д. Гребьонкін	Тьюторська діяльність розуміється як педагогічна за своєю сутністю, основними результатами якої є становлення нових професійних компетенцій, посилення здібностей тьюторанта, коректне і максимально продуктивне проходження їм системи професійної підготовки, тобто реалізація принципу економії.

Продовження табл. 1.2

В. Тихонович	Суть діяльності тьютора – відповідати за діагностику уявлень школяра про сенс засвоюваних ним форм дії; його діяльність спрямована на забезпечення педагогічної підтримки дитини, його дії реалізують індивідуальний стиль навчання у межах особистісно орієнтованого педагогічного підходу, основними показниками якого є поліметодичність викладання, добір дидактичних матеріалів у розрахунку на кожного, врахування індивідуального темпу і способу учіння тощо.
З. Комарницька	Тьютору властиві як традиційні функції вчителя, так і нові, пов'язані з принципово новими умовами організації освітнього процесу і новими інформаційно-комп'ютерними технологіями, що реалізується в умовах дистанційної форми навчання

Таким чином, у процесі аналізу низки наукових праць нам вдалося виокремити різноманітні підходи до розуміння сутності тьюторської діяльності, які відображають багатогранність цього феномену та різні наукові позиції щодо його трактування. Науковці розуміють тьюторську діяльність як:

- виховну діяльність, де тьютор виконує функцію морально-етичного наставника, що супроводжує процес соціалізації особистості (С. Микитюк);
- індивідуалізовану діяльність, орієнтовану на побудову освітнього процесу відповідно до особистісних потреб і можливостей кожного учня (В. Сергєєва);
- посередницьку діяльність, що забезпечує зв'язок між здобувачем освіти та освітнім середовищем, допомагаючи орієнтуватися в інформаційному просторі (С. Сіроткін, Д. Гребьонкін);

- нормувальну діяльність, пов'язану з упорядкуванням і регулюванням індивідуальних освітніх траєкторій та навчального процесу в цілому (С. Сіроткін, Д. Гребьонкін);
- кооперативну взаємодію з учителем, що передбачає спільну роботу з педагогами задля реалізації індивідуального підходу в навчанні (В. Тихонович);
- діяльність у межах дистанційного навчання, де тьютор виконує функції координатора, наставника й фасилітатора у цифровому освітньому середовищі (М. Іващенко).

Виходячи з узагальнення цих підходів, нами зроблено висновок, що тьюторська діяльність являє собою цілісну, системно організовану сукупність дій, що здійснюється на методологічному, психолого-педагогічному та методичному рівнях, і спрямована на підтримку та супровід процесу індивідуалізації освіти. Її основною метою є розроблення, реалізація й адаптація індивідуальної освітньої програми, яка відповідає потребам, інтересам і потенціалу особистості, та створення умов для її всебічного розвитку й самореалізації в освітньому середовищі.

На сьогодні тьюторство дедалі більше інтегрується в систему традиційної педагогічної практики, виступаючи органічним доповненням до неї та водночас самостійною освітньою послугою, що відповідає новим запитам часу. Його поява та активний розвиток зумовлені актуальними викликами сучасного суспільства, динамічними змінами в економіці, а також трансформаціями у сфері професійної підготовки та зайнятості.

Тьюторство відкриває перед здобувачами освіти можливість усвідомленого конструювання власного освітнього шляху. Завдяки підтримці тьютора, учень здобуває здатність самостійно визначати індивідуальні освітні цілі, формувати особисту систему пріоритетів, будувати внутрішньо вмотивовану траєкторію навчання. У мінливому й інформаційно насиченому світі тьюторство сприяє усвідомленій навігації в

потоках знань, допомагає адаптуватися до нових вимог, підтримує розвиток навичок критичного мислення, рефлексії та самоуправління. Таким чином, тьюторська діяльність стає не просто сучасною педагогічною функцією, а й інструментом адаптації особистості до умов постіндустріального суспільства, в якому здатність навчатися впродовж усього життя (lifelong learning) стає одним із ключових чинників успішності.

1.2. Аналіз сутності та змісту тьюторської діяльності вчителя у наукових джерелах

Тьюторинг у початковій школі розглядають як індивідуальну форму роботи з учнем, що передбачає тривалий і систематичний супровід з метою підтримки особистісного розвитку, з урахуванням його інтересів, здібностей та потенціалу. Цей процес є довготривалим і спрямований на всебічний розвиток здобувача освіти, що охоплює його знання, навички й цінності. Основу тьюторингу становлять особисті зустрічі тьютора з тьюторантом (підопічним), під час яких у душі взаємної поваги та довіри відбувається діалог і спільна робота. Тьютор допомагає дитині молодшого шкільного віку поглиблювати знання в обраній сфері, стимулює її до здійснення самостійної навчально-пізнавальної діяльності й розкриття власного потенціалу. Добре сплановані та надихаючі тьюторські зустрічі сприяють не лише академічному зростанню, а й формуванню особистості, зміцненню впевненості в собі та розвитку позитивних рис характеру [46; 56].

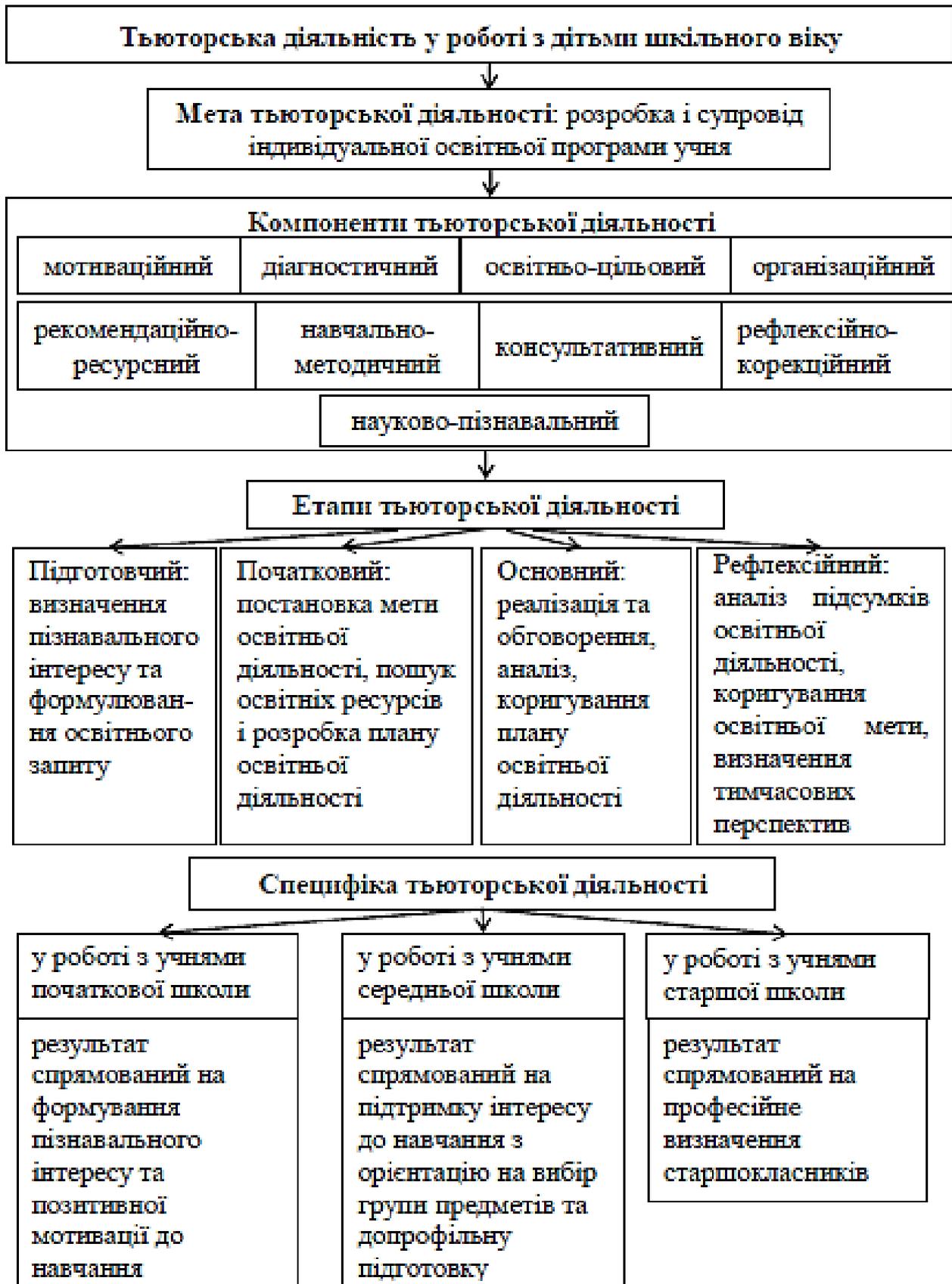
Отже відмінність між тьюторингом та традиційною педагогічною діяльністю очевидна. Традиційна педагогічна практика переважно орієнтована на передачу та засвоєння здобувачами освіти готових знань, норм і цінностей, соціального й культурного досвіду. На відміну від традиційної професійної педагогічної діяльності, тьюторська діяльність вчителя фокусується на створенні умов для повноцінного освоєння здобувачем освіти нового, ще невідомого, а також на роботі з інноваційним

змістом, невизначеністю та відкритими й багатоманітними освітніми цілями. Тьютор не просто передає знання, а виступає організатором освітнього середовища, у якому учень самостійно вибудовує власний шлях навчання, виходячи з індивідуальних запитів та інтересів. Саме тому основною метою тьюторської діяльності вважається супровід у розробці й реалізації учнем персоналізованої освітньої програми [63].

Згідно з підходом А. Бойко, тьюторство охоплює низку функцій, що виходять далеко за межі традиційного педагогічного впливу. До них належать:

- організація та підтримка навчально-пізнавальної активності здобувача освіти;
- діагностика його можливостей, інтересів та схильностей;
- надання рекомендацій щодо особистісного становлення, формування стилю життя, самовиховання та визначення життєвих перспектив;
- допомога у виборі та використанні методичних і навчальних ресурсів з конкретних навчальних дисциплін;
- підтримка у досягненні високих академічних результатів та формуванні позитивної самооцінки;
- забезпечення ефективної комунікації та інформаційного обміну між учасниками освітнього процесу [43].

Центральною метою тьюторської діяльності педагога є створення умов для побудови індивідуальної освітньої траєкторії кожного учня, що передбачає не лише академічний розвиток, а й підтримку особистісного зростання, самостійності та рефлексивності. Такий підхід до структурування тьюторської діяльності дозволяє максимально індивідуалізувати освітній процес і забезпечити цілісну підтримку особистості в навчанні.

Рис. 1.1. Структура тьюторської діяльності учителя

Спираючись на концепцію структури діяльності, запропоновану та детально обгрунтовану А. Маклаковим, вітчизняна дослідниця К. Осадча, яка вивчала проблему підготовки майбутніх педагогів до тьюторингу, окреслила структуру тьюторської діяльності в умовах роботи з учнями шкільного віку та запропонувала модель тьюторської діяльності, яка складається з комплексу таких компонентів:

- мотиваційного, що покликаний забезпечити формування та зміцнення стійкої внутрішньої позитивної навчальної мотивації здобувачів освіти;
- діагностичного, орієнтованого на виявлення індивідуальних особливостей і потреб;
- освітньо-цільового, який визначає особистісно значущі цілі навчання;
- організаційного, що забезпечує раціональну побудову освітнього процесу;
- рекомендаційно-ресурсного, пов'язаного з добором засобів, форм і джерел навчання, адекватних індивідуальному освітньому маршруту школярів;
- навчально-методичного, що включає педагогічну;
- консультативного, спрямованого на індивідуальне супроводження учня;
- рефлексійно-корекційного, який передбачає аналіз результатів і коригування освітніх дій;
- науково-пізнавального, що активізує дослідницьку й аналітичну активність учня [43].

Кожному компоненту тьюторської діяльності, зазначеному вище, властиві певні функції. Характеристику зазначених функцій представлено в таблиці 1.3.

**Основні функції тьютора в залежності від компоненту
тьюторської діяльності**

Компонент тьюторської діяльності	Функції тьютора
Мотиваційний	Розвивати у здобувачів освіти внутрішню мотивацію до навчання, до оволодіння знаннями і навичками, передбаченими індивідуальною освітньою програмою, створення та підтримання інтересу до освіти й задоволення потреби в самоактуалізації через освітню діяльність
Діагностичний	Проводити дослідження особистості здобувача освіти за допомогою психолого-педагогічної діагностики, виявляти освітні інтереси й освітні труднощі тьюторанта.
Освітньо-цільовий	Визначати цілі та задачі індивідуальної освітньої програми, забезпечувати формування і розвиток індивідуального освітнього запиту тьюторанта.
Організаційний	Супроводжувати формування та реалізацію індивідуальної освітньої програми, організовувати освітнє середовище для її формування і реалізації.
Рекомендаційно-ресурсний	Проводити спільно з тьюторантом аналіз ресурсів освітнього середовища для реалізації освітнього запиту, забезпечувати раціональне використання (при можливості – розширення) ресурсів середовища для реалізації індивідуальної освітньої програми.
Навчально-методичний	Забезпечувати методичний супровід формування і реалізації індивідуальної освітньої програми,

Продовження табл. 1.3

	розробляти і адаптувати методичний інструментарій та дидактичні засоби, вести робочу документацію.
Консультативний	Надавати допомогу тьютору у вигляді порад, рекомендацій щодо досягнення власних освітніх цілей, співпрацювати з суб'єктами і зацікавленими сторонами для створення умов, що сприяють реалізації індивідуальної освітньої програми.
Рефлексійно-корекційний	Організовувати аналіз, оцінку та корекцію процесу реалізації індивідуальної освітньої програми; дослідження ефективності тьюторської діяльності.
Науково-пізнавальний	Здійснювати всебічне вивчення та науковий аналіз тьюторських практик та власної діяльності з метою її вдосконалення та підтримання відповідності сучасним парадигмам освіти.

Узагальнюючи підходи до технології тьюторського супроводу, запропоновані Г. Беспаловою, К. Осадча виокремила послідовну структуру етапів тьюторської діяльності, що відображає логіку її реалізації в освітньому процесі:

1) підготовчий етап, що передбачає виявлення пізнавального інтересу учня та формування індивідуального освітнього запиту.

2) початковий етап, у межах якого здійснюється постановка особистісно значущих цілей освітньої діяльності, добір відповідних освітніх ресурсів і розроблення детального плану дій.

3) основний етап, що охоплює безпосередню реалізацію освітньої програми, супроводжену постійним обговоренням, аналізом та, за потреби, корекцією плану навчальної діяльності.

4) рефлексійний етап, спрямований на осмислення результатів

освітнього процесу, перегляд і уточнення цілей, а також визначення нових перспектив розвитку й подальших кроків у навчанні [48].

Як вважають вітчизняні науковці, зміст, форми й методи тьюторської діяльності мають змінюватися відповідно до вікових особливостей тьюторантів, адже потреби, інтереси, рівень самостійності й здатність до рефлексії істотно відрізняються на різних етапах шкільного навчання. Саме тому тьюторська діяльність у роботі з молодшими школярами, учнями основної школи та старшокласниками має свою специфіку й потребує диференційованого підходу. З метою виявлення цих особливостей доцільно охарактеризувати вікові психологічні та освітні особливості учнів початкової, школи. Такий аналіз дозволить більш глибоко осмислити зміст роботи тьютора з учнями молодшого шкільного віку [17].

1.3. Особливості здійснення тьюторського супроводу освітньої діяльності учнів початкової школи

Основним чинником, що визначає соціальну ситуацію розвитку молодшого школяра, є перехід дитини до нової соціальної ролі – статусу учня. За умови сприятливого входження у шкільне життя, у психіці дитини відбувається формування важливого новоутворення – внутрішньої позиції школяра, яка свідчить про успішну адаптацію до нової навчальної реальності [49]. Як зазначають дослідники (О. Сергеєнкова, О. Столярчук, О. Коханова, О. Пасєка, М. Савчин, Л. Василенко, В. Поліщук, В. Кутішенко), на цьому віковому етапі провідною стає навчальна діяльність, яка базується на зростаючому пізнавальному інтересі та формуванні нової соціальної ідентичності. Молодший школяр починає усвідомлювати себе як активного учасника суспільно важливої справи – здобуття знань, і ця діяльність отримує значення в очах оточення, що мотивує дитину до саморозвитку [51].

На початку шкільного навчання головною метою здобувача освіти є

оволодіння ним базовими академічними навичками: грамотним письмом, читанням, рахуванням, що формують фундамент подальшої освіти [49]. У процесі навчання розвиваються ключові психічні новоутворення цього вікового періоду: довільність поведінки, формування внутрішнього плану дій, розвиток рефлексії та мотивація до досягнення успіху.

Згідно з результатами досліджень, здійснених вітчизняними науковцями, впровадження відповідного підходу до організації освітнього процесу та його практична реалізація дозволяє сформувати у молодших школярів якісно нові характеристики пізнавального інтересу, які зазвичай не є притаманними цьому віковому етапу. Зокрема, йдеться про стійкість, тобто тривалість інтересу, його усвідомленість і здатність до цілеспрямованого вибору, а також про глибину, виражену у переході до проєктної чи дослідницької діяльності. Окрім того, такий підхід сприяє досягненню здобувачами освіти належного рівня готовності до навчання у середній ланці школи та забезпечує значно вищий рівень особистісного розвитку у порівнянні з тими молодшими школярами, які не були залучені до роботи в такому освітньому форматі. У цьому контексті роль педагога, що виступає в позиції тьютора, виходить далеко за межі традиційного наставництва [5; 13; 41].

Основне завдання вчителя-тьютора полягає не лише в допомозі дитині у здійсненні освітнього вибору, а й у створенні умов, що унеможливають обмеження свободи цього вибору. Йдеться про співтворчість тьютора і тьюторанта, у якій кожен крок у розвитку пізнавального інтересу здійснюється у партнерській взаємодії. Учень, долучаючись до цієї взаємодії, набуває досвіду самостійного виявлення інтересу, формулювання особистісно значущих цілей, а також інтеграції різних освітніх ресурсів (як шкільних, так і позашкільних) для їх досягнення. У результаті дитина починає усвідомлювати та освоювати процес самоуправління у сфері пізнавальної та освітньої діяльності, поступово оволодіваючи механізмами розвитку власного

інтересу [66].

Беручи до уваги те, що кожна дитина по-своєму реагує на початок навчання в школі, тьюторська діяльність має відігравати важливу роль у полегшенні її адаптації до нових соціальних умов. Одним із ключових завдань тьютора на цьому етапі є сприяння формуванню внутрішньої позиції школяра, що проявляється у позитивному ставленні до навчання, в усвідомленні своєї ролі в освітньому процесі, а також у розумінні функцій учителя як партнера, що допомагає, а не контролює. Такий підхід сприяє створенню основ для подальшого успішного навчання та гармонійного особистісного розвитку.

За результатами здійснених досліджень вітчизняні науковці пропонують низку практичних дій, спрямованих на розвиток внутрішньої позиції здобувачів початкової загальної середньої освіти, а також підвищення їх навчальної мотивації. Серед ключових педагогічних прийомів виділяються такі:

1) створення відчуття поступу у навчанні шляхом добору завдань відповідної складності: вони мають бути доступними для дитини, проте достатньо складними, щоб стимулювати інтелектуальне зусилля;

2) формування досвіду успіху через об'єктивне оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності дитини без порівняння з іншими учнями, лише у зіставленні з її власними попередніми досягненнями;

3) максимальне використання потенціалу навчального матеріалу для пробудження зацікавленості та активізації самостійного мислення, впровадження елементів дослідницького підходу, організація уроків у нестандартних форматах;

4) реалізація принципів особистісно орієнтованого навчання, зокрема через партнерський стиль взаємодії, залучення дітей до спільної діяльності як один з одним, так і з учителем;

- 5) вплив через власний приклад і педагогічний авторитет, який може слугувати орієнтиром для учнів;
- 6) налагодження партнерської взаємодії з батьками здобувачів освіти, спрямованої на спільну роботу щодо підвищення мотивації дитини до навчання;
- 7) використання методик розвивального навчання, які сприяють формуванню мислення, уяви, креативності;
- 8) організація предметно-розвивального середовища у класі, що забезпечує стимулювальне навчальне середовище;
- 9) обачливе ставлення вчителя до негативної інформації про учня від інших педагогів, уникнення передчасних висновків та «розвішування ярликів»;
- 10) застосування гумору в освітньому процесі, що може допомогти зняти напругу, налагодити контакт і розв'язати складні ситуації.
- 11) конструктивне і послідовне застосування покарань, яке має бути співмірним з конкретним порушенням, без надмірної емоційності;
- 12) формування позитивного емоційного клімату в класі як необхідної умови для підтримання стійкої мотивації до навчання [1; 3; 11; 17; 32; 34; 37; 43].

Особливо важливими елементами тьюторського супроводу учнів початкової школи є психологічна підтримка, що сприяє закріпленню позитивних емоційних станів; позитивне підкріплення як засіб стимулювання бажаної поведінки; підбадьорення, дружній тон у спілкуванні, а також жарти і гумор як елементи, що створюють доброзичливу, безпечну атмосферу навчання.

Освітній процес на початковому етапі шкільного навчання передусім спрямований на розвиток інтелектуальних здібностей дитини, тому тьюторська діяльність у цьому віці має бути зорієнтована на інтелектуалізацію психічної активності молодшого школяра, тобто

стимулювання розвитку його мислення, пізнавальної активності та логічної побудови розумових процесів. Водночас важливо, щоб тьютор не обмежувався виключно когнітивною сферою. Він має також сприяти розширенню світоглядного простору дитини, формуванню цілісного уявлення про навколишній світ, розвитку етичних якостей та становленню морально-соціальної позиції особистості [46-47].

Сучасні освітні пріоритети висувають на передній план формування комплексу компетентностей молодшого школяра, що передбачає не лише володіння ним певним обсягом знань, а й здатність критично їх переосмислювати, ефективно застосовувати на практиці, а також постійно оновлювати й доповнювати набуту інформацію самостійно. У цьому контексті надзвичайно доречною є позиція вітчизняних науковців, які наголошують, що почуття власної компетентності є центральним новоутворенням у структурі особистості дитини молодшого шкільного віку. Оскільки провідним видом діяльності на цьому етапі є навчання, здобувач освіти має відчувати впевненість у своїх освітніх досягненнях. У разі відсутності цього відчуття, зазначає дослідниця, процес особистісного розвитку дитини може зазнати викривлень [31].

Таким чином, одним з основних завдань тьютора стає систематична робота над розвитком різнорівневих компетентностей: ключових, загальнопредметних і предметних. Відповідно до положень Державного стандарту початкової загальної освіти [47; 54], до ключових компетентностей, які необхідно формувати вже з перших років навчання, належать: уміння вчитися, загальнокультурна обізнаність, громадянська активність, навички збереження здоров'я, соціальна компетентність та інформаційно-комунікаційна грамотність.

До обов'язків тьютора, який здійснює особистісно орієнтований супровід індивідуальних освітніх програм здобувачів початкової освіти, входить не лише сприяння формуванню індивідуального стилю навчання

дитини, підтримка її пізнавальної активності та забезпечення м'якого переходу між ключовими етапами освітнього розвитку – від дошкільного віку до початкової, а згодом до основної школи. Діяльність тьютора також включає в себе організацію сприятливого освітнього середовища, яке сприятиме досягненню молодшим школярем освітнього успіху, супровід освітнього запиту родини, підтримку участі учня в інтелектуальних і творчих змаганнях (конкурсах, олімпіадах міського, регіонального, загальнонаціонального та навіть міжнародного рівня), а також формування і ведення портфоліо особистих освітніх досягнень дитини молодшого шкільного віку [65].

Науковці пропонують розглядати тьюторство в початковій школі як специфічну форму педагогічного супроводу, в межах якої тьютор-педагог не просто навчає, а створює умови для усвідомлення і реалізації учнем свого пізнавального інтересу, освітніх потреб та дій, спрямованих на їх задоволення. Вона наголошує, що вчитель початкових класів сьогодні має не лише глибоко володіти предметом та методикою його викладання, а й бути обізнаним у технологіях особистісно орієнтованої педагогіки, розуміти психофізіологічні закономірності вікового розвитку молодших школярів, та, найголовніше, вміти допомогти дитині сформулювати власне освітнє замовлення, яким за своєю сутністю має стати сформований і стабільний пізнавальний інтерес [5; 46-47].

К. Осадча уточнює основні функціональні напрями тьюторської діяльності у початковій ланці освіти. До них вона відносить:

- підтримку інтересу дитини до освітнього процесу;
- надання індивідуалізованої педагогічної допомоги;
- визначення особистого стилю навчання та формування у школяра ціннісного ставлення до власного освітнього досвіду.

Дослідниця підкреслює, що тьюторська взаємодія повинна орієнтуватися на дитячі запитання й спроби знайти відповіді, оскільки саме

вони становлять ядро пізнавального інтересу. Саме ці запити, на її думку, відіграють вирішальну роль не лише в освітній ситуації «тут і зараз», а й у більш широкій перспективі – в побудові індивідуальної освітньої історії кожного учня [43].

Усі зазначені вище завдання та виклики, що стоять перед тьютором у процесі професійної діяльності, врешті-решт концентруються в одному стратегічному завданні – побудові та супроводі індивідуального освітнього маршруту і програми кожного здобувача початкової освіти. Цей процес передбачає системну педагогічну взаємодію, зорієнтовану на забезпечення умов для усвідомленого освітнього вибору учня та розвитку його пізнавальної автономії.

Під час занять реалізація індивідуального освітнього маршруту може здійснюватися через створення освітньої ситуації вибору, в межах якої школяр самостійно визначає один із можливих варіантів виконання навчального завдання. У такий спосіб виявляється його ініціативність, самостійність і особистісний стиль пізнавальної діяльності. Як зауважує Т. Колеснікова, об'єктами вибору молодшого школяра на уроці можуть виступати:

- освітня мета (учень формулює власну мету щодо опанування теми, розділу чи навчального курсу);
- зміст навчального матеріалу;
- рівень складності завдання, його тип, а також метод розв'язання, який відповідає індивідуальним особливостям учня;
- форма представлення виконаного завдання;
- темп засвоєння матеріалу та виконання роботи;
- право на самооцінку результатів своєї освітньої діяльності [27].

У позаурочному просторі індивідуальний освітній маршрут втілюється через тьюторський супровід, що має на меті не лише організацію освітньої взаємодії, а й залучення молодшого школяра до відкритого освітнього середовища. Це можливо шляхом використання таких інтерактивних форм

роботи, як створення особистого портфоліо, участь у проєктній діяльності, фестивалях, семінарах, рольових або гостьових заняттях, що сприяють активній соціалізації та самопізнанню учня.

Особливістю позаурочної діяльності є її гнучкість та варіативність, що дає змогу учням молодшого шкільного віку вільно обирати заняття згідно зі своїми освітніми та пізнавальними інтересами, розкривати свій творчий потенціал, формувати ініціативність та відповідальність. Саме в цьому просторі з'являється реальна можливість для дитини реалізувати себе як суб'єкта власного освітнього процесу [48].

Грамотно вибудований індивідуальний освітній маршрут для учнів молодшого шкільного віку є не лише ефективним інструментом формування їхніх метапредметних універсальних навчальних дій, а й важливим чинником розвитку особистості дитини в цілому. У зазначеному контексті йдеться про розкриття творчого потенціалу молодшого школяра, його інтелектуальних і практичних здібностей, індивідуальних нахилів, стимулювання пізнавального інтересу та формування внутрішньої мотивації до навчання. ІОМ виступає також засобом гармонійної соціалізації дитини, що сприяє її інтеграції в соціум і самореалізації у шкільному середовищі. Крім того, індивідуальний освітній маршрут виконує функції диференціації та індивідуалізації навчального і виховного процесів. Він стає основою конструктивної, діалогічної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу – учнем, учителем (тьютором), батьками учня, адміністрацією – з метою сприяння особистісному розвитку кожного з них. Індивідуальний освітній маршрут стимулює творчу ініціативу, допомагає школярам досягати власних цілей та «вершин» у межах їхнього освітнього шляху. Водночас це потребує від учителя нової якості професійної діяльності: підвищується вимога до його мобільності, адаптивності, здатності до саморозвитку й гнучкої реакції на індивідуальні потреби дитини [2; 46; 55; 61-62].

Аналіз наукових джерел, присвячених тематиці побудови та супроводу

індивідуального освітнього маршруту, дозволяє стверджувати, що учень початкової школи має бути активним суб'єктом формування свого освітнього маршруту. Саме його бажання, інтереси, запити й очікування повинні бути вихідною точкою в конструюванні індивідуального освітнього шляху. Водночас постає логічне питання: чи спроможна дитина молодшого віку усвідомлено висловити власну позицію, аргументувати свої освітні потреби і донести їх до тьютора.

У зазначеному вище контексті надзвичайно актуальною є думка Е. О'Брайант, яка наголошує, що основою ефективного тьюторингу є взаємна довіра між учнем і тьютором. Лише за умови наявності довірливих стосунків молодший школяр зможе відкрито говорити про свої сильні й слабкі сторони, поділитися особистими міркуваннями, висловити побажання, що стосуються його пізнавальної діяльності та прийняти поради. Довіра починається з готовності тьютора бути неупередженим, відкритим до діалогу і вміння слухати, а для її поглиблення необхідно, щоб педагог продемонстрував свою людяність, розкрив перед учнем елементи власного досвіду, особистої історії, оскільки саме це створює атмосферу щирості та взаєморозуміння [80].

К. Осадчою запропоновано принципи побудови індивідуального освітнього маршруту учня в початковій школі. Зазначені принципи подано в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

**Принципи тьюторського супроводу освітньої діяльності
молодших школярів**

Принцип	Сутність принципу
Систематичної ступінчастої діагностики	Діагностика освітніх досягнень молодшого школяра повинна носити систематичний характер у перебігу освітнього процесу та виявляти особливості просування дитини на різних етапах її навчальної діяльності

Продовження табл. 1.4

	в початковій школі.
Індивідуального підбору педагогічних технологій	На основі отриманих діагностичних даних визначення оптимальних для конкретної дитини форм і методів навчальної взаємодії, що характеризують, з одного боку, методи навчання, а з іншого – найбільш прийнятні для конкретного учня форми його освітньої діяльності.
Контролю та коригування	Контроль результатів тих чи інших впливів на дитину, коригування або зміна методів і форм роботи з молодшим школярем у випадку неефективності застосованих форм і методів.
Систематичності спостережень	Формулювання відповідних висновків на основі систематичного психолого-педагогічного спостереження за учнями під час навчальної діяльності та внесення за необхідності відповідних коректив.
Покрокової фіксації даних	Усі отримані дані про дитину, а також намічені психолого-педагогічні заходи на той чи інший період навчання повинні фіксуватися в індивідуальній карті її навчання і розвитку, що відбиває індивідуальному освітньому маршруту здобувача освіти протягом його навчання в початковій школі.

Найголовнішим завданням тьюторської діяльності з дітьми молодшого шкільного віку є формування позитивної мотивації до навчання, пізнавального інтересу та підготовку до навчання в основній школі. Організація тьюторської діяльності з урахуванням індивідуальних особливостей молодших школярів сприятиме успішній реалізації індивідуального освітнього маршруту на етапі початкової освіти, її

подальшому розвитку на наступних етапах шкільної освіти та вдосконаленню навчальних можливостей учнів і розвитку їх умінь вчитися.

Для досягнення цих цілей тьютор використовує широкий спектр методів, адаптованих до віку та можливостей учнів. Серед них:

- діагностичні методики, що допомагають визначити індивідуальні особливості, інтереси та здібності учня початкової школи;
- інтерактивні та ігрові методи, що є особливо ефективними у роботі з учнями початкової школи й використовуються для стимулювання активності та творчого мислення.
- метод проєктів, який дозволяє молодшим школярам застосовувати знання на практиці, розвивати навички командної роботи та самостійного пошуку рішень;
- метод портфоліо, який уможлиблює систематизацію освітніх досягнень молодшого школяра, візуалізацію його прогресу й усвідомлення власних успіхів;
- форми роботи, до яких належать індивідуальні та групові консультації, тренінги з розвитку soft skills, а також змагальні та комунікативні заходи, що сприяють формуванню навичок взаємодії та здорової конкуренції [8; 12].

Основна мета тьюторського супроводу освітньої діяльності учнів початкової школи зосереджена на формуванні в них стійкого пізнавального інтересу та позитивної мотивації до навчання. Тьютор допомагає дитині відкрити для себе радість пізнання, досліджуючи навколишній світ та розвиваючи природну допитливість. Це сприяє не лише кращому засвоєнню шкільної програми, а й закладає міцний фундамент для подальшого успішного навчання.

Висновки до розділу 1

Аналіз науково-педагогічної літератури засвідчив, що поняття «тьютор» має етимологічне коріння в латинському слові *tueor*, що означає «спостерігати», «піклуватися», «захищати», «дотримуватись», а також у англійському терміні *tutor*, який перекладається як «домашній учитель», «репетитор», «наставник», «опікун» і може означати «навчати», «проводити індивідуальні заняття», «керувати», «повчати». На цій основі у західній науковій традиції сформувалося розуміння тьютора як куратора студентської групи й помічника особи, яка здобуває освіту, в освітньому процесі у вищій школі.

В актуальних вітчизняних і зарубіжних наукових джерелах із теми дослідження тьютор розглядається як провідник персоналізованого навчання – педагог, який супроводжує індивідуальні освітні траєкторії здобувачів освіти. Визначено ключові поняття, що формують теоретичний фундамент дослідження: «тьютор», «тьюторинг», «тьюторська діяльність», «тьюторський супровід». Тьюторство трактується вітчизняними науковцями як інтегративна роль педагога, що об'єднує у собі комплекс функцій учителя, наставника, наукового керівника, куратора тощо, і виступає метапозицією, що реалізується в межах антропопрактики – множини рефлексивних та комунікативних освітніх практик. Тьюторський супровід – це комплексний суб'єкт-суб'єктний підхід до вирішення освітніх, виховних та розвивальних завдань, який дозволяє максимально індивідуалізувати процес самопізнання й творчої самореалізації особистості.

Тьюторська діяльність охоплює систему дій, що мають методологічну, психологічно-педагогічну та методичну основу й спрямовані на реалізацію індивідуального освітнього маршруту здобувача освіти.

У межах наукового підходу виділено кілька трактувань поняття «тьюторська діяльність»: як виховна (С. Микитюк), індивідуалізована

(В. Сергеева), посередницька та нормувальна (С. Сіроткін, Д. Гребьонкін), кооперативна (В. Тихонович), а також як діяльність у форматі дистанційної освіти (М. Іващенко). Також класифіковано види тьюторства відповідно до функцій тьютора (наставник, куратор, консультант, координатор освітньої траєкторії, тьютор міждисциплінарної освіти) та сфер його застосування (початкова, базова й старша школа, додаткова та вища освіта, освіта дорослих, інклюзивне навчання, регіональні освітні ініціативи).

З'ясовано, що в умовах початкової освіти тьюторська діяльність зосереджується на проектуванні та супроводі індивідуальних освітніх програм. Для учнів початкової школи така діяльність головним чином спрямована на розвиток пізнавального інтересу та формування стійкої мотивації до навчання.

РОЗДІЛ 2.

ПРОБЛЕМА УПРОВАДЖЕННЯ ТЬЮТОРСЬКОГО СУПРОВОДУ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

2.1. Організація тьюторського супроводу освітньої діяльності молодших школярів (на основі аналізу досвіду закладів загальної середньої освіти)

Сучасна реальність, у якій успішна самореалізація особистості значною мірою залежить від її здатності до продуктивної конкурентної взаємодії, а також уміння створювати й просувати принципово нові ідеї, продукти й послуги, висуває до освітньої системи нові, складні та багатоаспектні виклики. З одного боку, це вимога до особистості бути гнучкою, ініціативною, інноваційно налаштованою. З іншого боку, поглиблюються вимоги до особистості, що обумовлює необхідність формування та розвитку її здатності навчатися протягом життя. У цьому контексті тьюторська діяльність у початковій школі розглядається як підґрунтя для формування індивідуального освітнього маршруту молодшого школяра відповідно до його здібностей, інтересів, ціннісних орієнтацій, з метою задоволення прагнень та адекватної розбудови життєвих стратегій [1].

Відповідно до нових умов, освіта повинна трансформуватись у гнучкий, адаптивний і дієвий механізм соціального розвитку, який не тільки відповідає на потреби часу, а й забезпечує можливість самореалізації представників найрізноманітніших соціокультурних верств. Це можливо за рахунок широкої диференціації освітніх послуг, індивідуалізації освітнього процесу та варіативності форм і змісту навчання, що сприяє формуванню таких важливих характеристик особистості, як диспозиційна готовність до дії, інтерналізація (внутрішнє засвоєння) та екстерналізація (зовнішнє виявлення) цінностей, соціальних норм і моделей поведінки.

Сьогодні заклади загальної середньої освіти створюють сприятливі умови для максимально повного розкриття природного потенціалу та вроджених задатків учнів, формують у них чіткі соціальні орієнтири, цілеспрямованість, внутрішню мотивацію досягати високих результатів у навчанні, житті та професійній діяльності. Освітні практики таких шкіл орієнтовані на формування у вихованців системи цінностей, в основі якої – прагнення до лідерства, соціальної активності, успішної самореалізації та кар'єрного зростання.

У результаті дослідження сучасного стану впровадження інноваційних освітніх технологій в Україні, зокрема тьюторського супроводу освітньої траєкторії учнів початкової школи, встановлено, що низка загальноосвітніх шкіл упроваджує практику тьюторського супроводу. Ці заклади, орієнтуючись на власні можливості, ресурси та концептуальні підходи, обирають ту модель тьюторства, яка найкраще відповідає їхнім цілям та освітнім завданням.

У цьому контексті заслуговує на увагу аналіз діяльності таких освітніх закладів, як школа «Афіни», колегіум «Олімп», технологічний ліцей «Ліко», а також мережа освітніх установ «КМДШ» (Креативна міжнародна дитяча школа). Розгляд особливостей тьюторської діяльності в кожному з цих закладів освіти дає змогу простежити спільні та відмінні риси організації тьюторського супроводу освітньої діяльності учнів початкової школи. Це дозволяє узагальнити підходи до формування ефективної системи тьюторського супроводу як інструменту підтримки індивідуальної освітньої траєкторії дитини, враховуючи її освітні потреби, пізнавальні інтереси, рівень мотивації та соціальний контекст.

Одним із піонерів серед вітчизняних приватних освітніх закладів, що впровадили тьюторську практику в систему загальної середньої освіти, є приватна школа «Афіни». Цей заклад освіти одним із перших адаптував до українських реалій європейську модель тьюторства, зокрема польський досвід

відомого Collegium Wratislaviense. В основі реалізованої моделі – індивідуальний підхід, що передбачає прикріплення тьютора не до всього класного колективу чи групи учнів, а виключно до окремої дитини. Таким чином, кожен учень, що бере участь у тьюторській програмі, отримує персонального наставника – тьютора, з яким він буде довірливі, системні стосунки впродовж певного етапу свого навчального шляху.

ЩО В НАС Є:

- Школа повного дня
- Ефективна система адаптації дітей до шкільного життя
- Навчання за триместрами
- Робота в малих та різновікових групах
- Електронна система підтримки навчального процесу
- Можливість онлайн-підключення до офлайн-занять
- Фахові індивідуальні тьютори

ЧОГО В НАС НЕМАЄ:

- ФОРМИ, бо кожен має право на вияв власної індивідуальності
- ОЦІНОК, бо кожен має право обрати власний рівень опанування навчальної теми
- ОБОВ'ЯЗКОВИХ ДОМАШНІХ ЗАВДАНЬ, бо все можна зробити під час занять або самопідготовки
- НУДЬГИ, бо навчання — це захоплива пригода
- СТРАХУ ВІДВІДУВАННЯ ШКОЛИ, бо в нас сімейна дружня атмосфера
- ПЕРЕПОВНЕНИХ КЛАСІВ, бо в навчальних групах не більше 15 дітей
- ПОКАРАННЯ ЗА ПОМИЛКИ, бо той, хто не помиляється, нічому не вчиться

Рис. 2.1. Офіційний сайт Приватної школи «Афіни»

Аналізуючи досвід упровадження тьюторського супроводу у школі «Афіни» варто звернути увагу на те, що адміністрація закладу освіти наголошує на гнучкості тьюторської моделі: вона не є обов'язковою для всіх учнів, а застосовується лише тоді, коли в цьому є потреба з боку дитини та/або її батьків. Тьюторський супровід також не вимагає безперервного залучення протягом усього періоду здобуття освіти – участь у ньому можлива на окремих етапах, відповідно до індивідуальних потреб і запитів здобувачів освіти та їхніх батьків.

Особливо цікавою є організація добору тьютора в початковій школі. Так,

у 1–2-х класах наставника підбирають дорослі – здебільшого вчителі та психологи, які орієнтуються на особливості дитини, її емоційний стан, рівень розвитку та потреби. Починаючи з третього року навчання (зазвичай із 3-го класу), діти вже самостійно обирають собі тьютора. Потенційні наставники презентують себе – розповідають про свій досвід, стиль роботи, бачення ролі тьютора. У відповідь здобувачі освіти пишуть короткі есе, в яких описують власні освітні й життєві цілі, очікування від тьюторської взаємодії, а також зазначають трьох кандидатів, яких вони вважають найбільш прийнятними як своїх наставників. У випадку, коли вибір учня збігається з готовністю й зацікавленістю тьютора працювати саме з цією дитиною, між ними встановлюється тьюторське партнерство. Такий підхід дозволяє забезпечити емоційно комфортну атмосферу довіри, зацікавленості та взаємної відповідальності, що значно підвищує ефективність освітнього процесу й особистісного розвитку.

Окремої уваги заслуговує практика укладання угоди на початку кожного навчального триместру. До цього процесу залучаються всі учасники освітнього партнерства: батьки учня, тьютор і сам тьюторант. Вони спільно визначають цілі на найближчий період – як академічні (наприклад, досягнення певних результатів у навчанні), так і соціальні (розвиток комунікативних навичок, подолання труднощів у спілкуванні, формування відповідального ставлення до навчання). При цьому кожен із учасників бере на себе частину відповідальності за досягнення поставлених цілей, декларуючи власну ініціативність, участь та зусилля. Наприкінці триместру проводиться аналіз досягнень здобувача освіти – оцінюється динаміка змін, здійснюється рефлексія щодо досягнутих результатів та планується подальша стратегія супроводу.

За свідченням батьків учнів початкової школи, саме на етапі здобуття початкової освіти тьютор відіграє важливу й багатогранну роль. Це не лише педагогічний наставник, який слідкує за навчальними досягненнями дитини, а

й емоційно чутливий дорослий, здатний вислухати, поради, підтримати у складній ситуації. Тьютор допомагає дитині молодшого шкільного віку ставити особисті цілі, осмислювати свої потреби й бажання, планувати шлях до досягнення мети. Окрім того, він виступає посередником у налагодженні здорової комунікації з однолітками, вчителями та іншими дорослими, що є надзвичайно важливо на етапі формування базових соціальних компетентностей.

У практиці початкової школи приватного освітнього закладу «Афіни» тьюторська діяльність реалізується не лише через індивідуальні бесіди чи спільне планування цілей, а й через активно інтегровані ігрові форми соціального навчання. Особливо важливими в цьому контексті є так звані екіпажні та рейтингові ігри, які регулярно організовуються тьюторами для молодших школярів. Зазначені ігри моделюють життєві ситуації, які учні можуть зустріти у реальному житті, й дозволяють їм тренувати навички командної взаємодії, спільного прийняття рішень, розподілу ролей і відповідальності.

Учасники таких ігор навчаються працювати разом, слухати й чути інших, підтримувати колективне рішення, проявляти лідерські якості та виявляти креативність. Через ці ігрові механізми діти не лише вчать новим формам соціальної поведінки, а й інтегрують набутий досвід у щоденну практику, що сприяє закріпленню цінностей відповідальності, поваги до іншого, вміння вирішувати конфлікти та діяти в умовах невизначеності.

Таким чином, тьюторський супровід у початкових класах Приватної коли «Афіни» являє собою не просто допомогу молодшим школярам у навчанні, - він є цілісною системою соціально-педагогічної підтримки, що сприяє гармонійному розвитку особистості через довіру, партнерство та поступове занурення в соціальне життя.

У технологічному ліцеї «Ліко» також реалізується тьюторська модель супроводу, яка має певну схожість із практикою інших приватних освітніх

закладів, однак вирізняється власною специфікою та організаційними підходами. Зокрема, індивідуальний формат тьюторингу в цьому закладі освіти охоплює учнів лише основної та старшої профільної школи. У межах цієї моделі кожен із 17 вчителів-предметників бере на себе функцію тьютора для невеликої кількості вихованців - зазвичай від двох до п'яти учнів. При цьому важливо наголосити, що саме учні мають право вибору: вони самостійно обирають наставника з-поміж учителів, орієнтуючись на особисті вподобання, комфортність комунікації, а також співзвучність освітніх чи життєвих цілей.

The screenshot shows the website header with social media icons (Facebook, Instagram, YouTube, LinkedIn), contact information (+38 044 492-31-22, info@liko-school.kyiv.ua), and navigation links (Вступ, Про школу, Освітні проекти, Онлайн школа LEO, Увійти). The main content area features a Cambridge International Education Certificate of Registration for LLC Liko School, a text block stating 'Liko-School пропонує учням Кембриджський шлях світового рівня!' and describing the school's focus on personalized learning and skill development. To the right is a graphic with the text 'CONFIDENT RESPONSIBLE REFLECTIVE INNOVATIVE ENGAGED' and a photo of a student in a green shirt and goggles. A purple button at the bottom right says 'Записатись на екскурсію школою'.

Рис. 2.2. Офіційний сайт Технологічного ліцею «Ліко»

На відміну від середньої та старшої школи, у початковій ланці ліцею «Ліко» функціонує інша модель тьюторського супроводу – групова. В цьому випадку за кожним класом закріплюється спеціально призначений педагог, який звільнений від безпосередньої викладацької діяльності, тобто не веде навчальні предмети. Такий тьютор-педагог виконує важливу функцію соціального посередника й наставника для молодших школярів. Його основне завдання – забезпечити м'яку адаптацію дитини до нового освітнього середовища, сформуванати сприятливий психологічний клімат у класі,

підтримувати позитивну атмосферу в учнівському колективі та стежити за дотриманням щоденних режимних моментів. Окрім того, тьютор супроводжує дітей у розвитку їхньої соціальної поведінки, надає практичні поради, ділиться життєвими настановами та сприяє формуванню базових навичок саморегуляції й відповідальності.

До кола основних обов'язків тьютора в технологічному ліцеї «Ліко» також входить підтримка учнів у сфері міжособистісної взаємодії. Наставник допомагає долати труднощі, що виникають у дітей в процесі спілкування з однолітками, вчителями чи іншими учасниками освітнього процесу. Він бере участь у глибшому пізнанні тьюторантом самого себе, разом із дитиною аналізує її сильні й слабкі сторони, розпізнає індивідуальні потреби, прагнення та ресурси. Відповідно до цього формується персоналізована траєкторія розвитку учня, яка враховує не лише академічні, а й соціально-емоційні компоненти.

Особливого значення набуває той факт, що тьюторська діяльність у ліцеї інтегрована з комплексною програмою соціально-емоційного навчання Lions Quest, яка системно реалізується в освітньому процесі, починаючи вже з першого класу. Ця програма спрямована на всебічний розвиток соціальних і емоційних компетентностей здобувачів освіти. У центрі уваги – формування в учнів навичок самоусвідомлення, вміння розпізнавати, осмислювати й регулювати власні емоції, розвиток самоконтролю та відповідальності, усвідомлення себе як особистості, здатної діяти свідомо й цілеспрямовано. Серед важливих аспектів програми – також розвиток соціальної свідомості, емпатії, ефективної комунікації, уміння працювати в команді, розв'язувати конфлікти конструктивно та приймати рішення, що відповідають як особистим цінностям, так і потребам соціального оточення.

Таким чином, тьюторський супровід у ліцеї «Ліко» виступає не лише як допоміжний педагогічний інструмент, а як ключовий чинник формування цілісної, емоційно зрілої та соціально активної особистості, що здатна не лише

навчатися, а й взаємодіяти зі світом у межах партнерської, свідомої й відповідальної поведінки.

У приватному колегіумі «Олімп» процес тьюторського супроводу учнів початкової школи організований за моделлю так званого незвільненого педагогічного наставництва. Це означає, що функції тьютора інтегровані в основну діяльність учителів початкових класів, а також фахівців соціально-психологічної служби закладу освіти. Тобто тьюторство не розглядається як окрема посада або роль, а як невіддільна складова щоденної взаємодії педагога з учнями. Такий підхід дозволяє органічно впроваджувати елементи наставництва в освітній процес, що сприяє більш глибокому особистісному впливу на кожного учня.

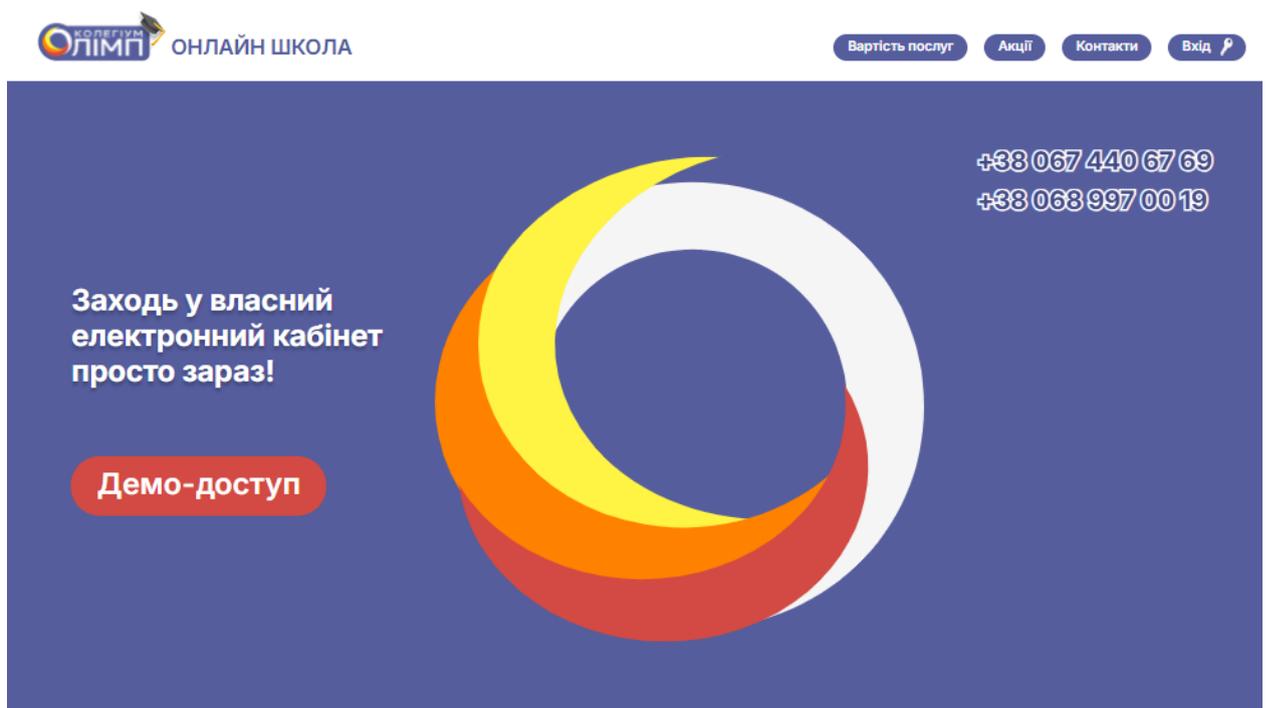

Рис. 2.2. Офіційний сайт Приватного колегіуму «Олімп»

У зазначеному колегіумі значна увага приділяється розвитку ключових особистісних якостей, формуванню соціальних та глобальних цінностей, необхідних для гармонійного входження дитини в сучасне суспільство. Ці процеси реалізуються через регулярну індивідуальну роботу педагогів-тьюторів зі своїми вихованцями. Взаємодія здійснюється на основі авторської

методики під назвою «Фіксатор успішності та залученості». Цей інноваційний інструмент дає змогу як учням, так і наставникам здійснювати рефлексію щодо особистих досягнень, планувати освітню діяльність на наступний тиждень, а також коригувати поточні результати та власну активність. Завдяки цьому формується усвідомлене ставлення до процесу навчання, розвиваються навички саморегуляції, цілепокладання та відповідальності за особистий прогрес.

Оцінювання ефективності тьюторського супроводу в колегіумі здійснюється за допомогою спеціального дидактичного інструменту – «Папки успіху». Цей особистий портфоліо кожного учня містить тематичні розділи, що відображають різні аспекти розвитку: «Я та мої ціннісні орієнтації», «Я навчаюсь», «Я розвиваюсь», «Мені від учителя», «Мені від батьків». Такий підхід дозволяє фіксувати досягнення тьюторантів не лише в академічній сфері, а й у контексті емоційного та соціального становлення, підтримуючи тристоронню комунікацію між учнем, педагогом і родиною.

Крім того, для різних вікових груп у колегіумі розроблено низку додаткових інструментів, які слугують щоденниками самооцінювання, мотивації та фіксації індивідуального поступу. Для першокласників передбачено щоденник «Я першокласник Колегіуму «Олімп», у якому учні знайомляться з першими кроками в новому соціальному середовищі. Для дітей другого й третього класів використовується щоденник «Хочу! Можу! Вмію!», що сприяє усвідомленню власних здібностей, поступовому розвитку автономності та відповідальності. А у четвертому класі учні працюють із щоденником «Досліджую та аналізую, планую та досягаю», який формує навички аналітичного мислення, довгострокового планування та цілеспрямованого саморозвитку.

Окрему увагу колегіум приділяє розвитку соціально-емоційної компетентності здобувачів освіти. У цьому напрямі реалізуються кілька програмних ініціатив. Зокрема, проводяться регулярні заняття під назвою

«Година спілкування» (спеціально організований простір емоційної взаємодії, де учні разом із тьютором-куратором мають змогу обговорити актуальні питання, поділитися переживаннями, навчитися висловлювати думки та емоції в конструктивний спосіб. Також діє проект «Сфера розвитку спілкування», який орієнтований на формування навичок самоорганізації, прийняття рішень, відповідальності та вміння ефективно керувати власною поведінкою в соціумі.

Таким чином, тьюторська практика в колегіумі «Олімп» є багаторівневою системою підтримки, що інтегрує педагогічні, психологічні та ціннісно-орієнтовані підходи до розвитку кожної дитини. Завдяки поєднанню авторських методик, постійної рефлексії, індивідуального підходу та залучення сім'ї молодшого школяра до освітнього процесу, забезпечується цілісне формування особистості – відповідальної, самосвідомої, соціально зрілої та відкритої до навчання впродовж усього життя.

У школах мережі приватних закладів освіти «КМДШ» (Креативна міжнародна дитяча школа), що представлені двома школами у Києві та однією у Львові, тьюторський супровід соціального розвитку молодших школярів організовано послідовно, цілісно та безперервно.

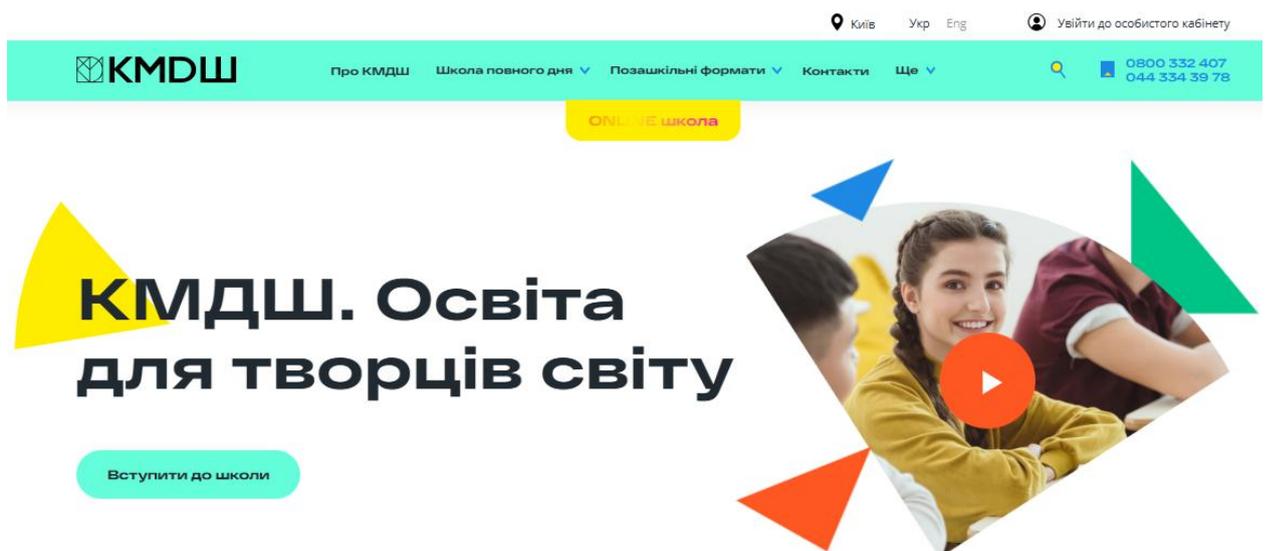

Рис. 2.2. Офіційний сайт мережі шкіл «КМДШ»

В освітньому просторі мережі освітніх закладів «КМДШ» створено ефективну систему наставництва, яка базується на моделі групового тьюторингу. Згідно з цією моделлю, за кожним класом початкової школи закріплюється окремий тьютор, звільнений від обов'язків викладання навчальних предметів, що дає йому змогу повністю зосередитись на соціальному, емоційному та академічному супроводі учнів.

Головне завдання такого тьютора – забезпечення емоційно сприятливого та психологічно комфортного середовища під час уроків як учителя початкових класів, так і вчителів-предметників. Він не лише спостерігає за динамікою розвитку тьюторантів, а й цілеспрямовано скеровує їх до досягнення освітніх та особистісних цілей з урахуванням індивідуальних особливостей дитини: її темпу засвоєння матеріалу, пізнавальних інтересів, навчального стилю. Важливим аспектом діяльності є також підтримка взаємодії в позаурочний час: під час перерв, прогулянок, в ігровій або неформальній атмосфері тьютор проводить індивідуальні та групові тьюторіали – зустрічі, під час яких відбувається обговорення поточних досягнень, емоційного стану учнів, вирішення конфліктів та формування згуртованості колективу. Такі зустрічі відіграють важливу роль у налагодженні міжособистісної комунікації та формуванні соціальної поведінки.

Особливої уваги заслуговує практика проведення Інтро-зустрічей (від англ. Introduction – вступ, ознайомлення, початок), які тьютор організовує індивідуально з кожним тьюторантом. Під час таких сесій разом із дитиною формулюються конкретні цілі на певний період – тиждень, місяць або навчальну чверть. Це дозволяє молодшому школяреві навчитися ставити досяжні задачі, планувати свій час і ресурси, усвідомлювати власну відповідальність за результат. Наприкінці кожного тижня тьютор і учень проводять спільну рефлексію, яка слугує простором для обговорення особистих досягнень, труднощів, помилок, а також ситуацій, які мали

емоційне або пізнавальне значення. Такий системний підхід формує навички самоспостереження, аналізу та самооцінювання – важливі компоненти метапізнання та саморозвитку.

Крім індивідуального супроводу, тьютори в початкових класах шкіл «КМДШ» є викладачами авторського курсу «Я – особистість», що розроблений спеціально для цієї освітньої мережі. Курс має на меті розвиток восьми базових компетентностей, необхідних для успішної самоактуалізації та повноцінної реалізації особистого потенціалу в майбутньому. Серед них – адаптивність, комунікативна спроможність, емпатія, позитивне мислення, здатність мислити на перспективу (helicopter view), а також навички взаємодії та прийняття відповідальних рішень у соціальних ситуаціях. Завдяки цьому курсу учні поступово засвоюють основи емоційного інтелекту, навчаються усвідомлювати себе як цінну особистість у суспільстві.

У межах індивідуальних і групових тьюторських сесій ведеться персональне портфоліо кожного учня. Це своєрідний інструмент самоспостереження й розвитку, у якому тьюторант фіксує свої освітні цілі, щоденні кроки на шляху до їх досягнення, а також рівень сформованості тих чи інших навичок – як академічних, так і соціальних. Портфоліо виконує роль особистого трекера прогресу, слугує матеріалом для подальшого аналізу, надихає дитину на нові досягнення та формує відчуття власної значущості й відповідальності за результат.

Отже, тьюторська модель у школах мережі «КМДШ» вирізняється системністю, педагогічною гнучкістю та акцентом на гармонійному розвитку молодшого школяра як особистості, здатної до рефлексії, самостійного вибору й ефективної соціальної взаємодії. Вона демонструє, як у межах початкової школи можна створити середовище, в якому кожна дитина відчувається почутою, зрозумілою й підтриманою.

Спираючись на узагальнення сучасного наукового доробку вітчизняних дослідників у галузі освіти, а також враховуючи досвід педагогічної діяльності

закладів освіти, де впроваджено тьюторський супровід, можемо стверджувати, що тьютор початкової ланки у приватному закладі освіти виконує багатофункціональну роль, яка охоплює кілька ключових напрямів супроводу дитини на початковому етапі її освітнього шляху. Сутність діяльності тьютора у початковій школі представлено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

**Сутність діяльності тьютора у початковій школі
(на основі аналізу практики впровадження тьюторського супроводу в
приватних закладах освіти)**

Роль тьютора	Завдання, що їх реалізує тьютор у межах супроводу
Соціальний наставник	Надання базових соціальних знань, розвиток відповідних навичок і формування в дитини здатності до конструктивної взаємодії в соціумі; допомога учневі в орієнтуванні у світі міжособистісних стосунків, правил і норм соціального життя через щоденну комунікацію, практичні ситуації та моделювання життєвих подій.
Трекер особистісного розвитку	Координація та супровід як академічний, так і соціально-емоційного поступу тьюторанта; відстеження динаміки змін, коригування траєкторії розвитку, надання зворотного зв'язку, допомога учневі у здійсненні самопостереження та аналізу власних досягнень, що сприяє формуванню навичок саморефлексії, цілепокладання й внутрішньої мотивації.
Медіатор	Виконання ролі посередника у конфліктних або напружених ситуаціях, що виникають у шкільному середовищі; надання допомоги у врегулюванні суперечностей між дітьми, між учнем і педагогом чи в системі «дитина – батьки – школа», сприяння формуванню навичок мирного розв'язання конфліктів.

Продовження табл. 2.1

Освітньо-формаційний менеджер	Здійснення системної роботи зі створення умов для ефективного, сталого та раціонально організованого освітнього процесу; мотивування учня до пізнання, надання допомоги у плануванні освітньої діяльності, добір відповідних засобів навчання відповідно до індивідуальних особливостей дитини; розроблення й упровадження індивідуалізованої системи стимулів та обмежень, яка сприяє формуванню самодисципліни та відповідальності здобувача освіти; добір навчального контенту (матеріалів, завдань, активностей), що відповідають як рівню підготовки учня початкової школи, так і меті його гармонійного інтелектуального, емоційного й соціального розвитку.
-------------------------------	--

Таким чином, тьютор у початковій школі приватного закладу освіти є не просто супроводжуючим педагогом, а повноцінним багаторівневим партнером дитини у її формуванні як особистості, здатної навчатися, взаємодіяти та вдосконалюватися в умовах сучасного світу. Роль тьютора в такому контексті виходить за межі традиційної педагогічної підтримки. Тьютори виконують превентивну (запобіжну) та оперативну функцію, своєчасно реагуючи на виклики, з якими стикається молодший школяр у соціальному середовищі. Вони допомагають учням осмислювати життєві вибори, підтримують у процесі самоусвідомлення, сприяють розвитку навичок конструктивної міжособистісної комунікації, а також забезпечують психологічний комфорт і стабільність у шкільному колективі.

На сьогодні дедалі більше приватних середніх навчальних закладів в Україні активно впроваджують різноманітні моделі тьюторського супроводу, адаптуючи їх до специфіки своєї педагогічної концепції. Ці моделі можуть

охоплювати як індивідуальні, так і групові форми наставництва, орієнтовані на потреби конкретного учня або групи дітей. Найпоширенішими форматами тьюторської роботи є проведення індивідуальних і колективних тьюторіалів (наставницьких зустрічей), заняття з курсів соціального та особистісного розвитку, а також ведення особистих портфоліо або щоденників, у яких фіксуються кроки в особистісному зростанні, відображаються зміни в соціальній поведінці та досягнення в емоційному саморозвитку.

Таким чином, тьюторська діяльність у приватних школах виступає не лише як педагогічна новація, а як стратегічно важливий механізм формування цілісної, зрілої та соціально відповідальної особистості, здатної до лідерства, співпраці та життєвої самореалізації.

2.2. Педагогічні умови організації тьюторського супроводу освітньої діяльності учнів початкової школи

Тьютор, як наставник і провідник у процесі особистісного становлення дитини молодшого шкільного віку, відіграє ключову роль у формуванні її соціального досвіду. Завдяки налагодженню довірливих, відкритих і доброзичливих стосунків зі своїм вихованцем, тьютор отримує можливість не лише спостерігати за дитиною, а й активно долучатися до визначення та формулювання перших соціальних та освітніх цілей, які є актуальними відповідно до вікових особливостей і психоемоційного розвитку здобувача освіти.

Тьюторський супровід соціального розвитку молодших школярів дає змогу поступово й системно організувати процес особистісного зростання через чітку послідовність дій і навчальних ситуацій. У межах цього процесу тьюторант, навіть якщо він ще першокласник, має змогу не лише отримувати перший цінний соціальний досвід, а й навчатися його усвідомлювати, закріплювати, рефлексувати. Під супроводом тьютора дитина вчиться визначати короткострокові та довгострокові цілі, розпізнавати та об'єднувати

доступні ресурси для досягнення бажаних результатів, критично мислити, розвивати ключові особистісні якості – зокрема відповідальність, самостійність, цілеспрямованість, ініціативність та впевненість у собі.

Проте, для того, щоб тьюторський супровід учня початкової школи був ефективним, необхідно дотримання комплексу умов. Зазначені умови було сформульовано на основі аналізу практики упровадження тьюторської служби у закладах загальної середньої освіти України. Комплекс умов ефективної організації тьюторського супроводу містить у собі:

1. Поетапне здійснення тьюторського супроводу.
2. Створення позитивної атмосфери, психологічно комфортного середовища, яка сприятиме входженню учня початкової школи в тьюторську взаємодію, забезпечуватиме формування його готовності продовжувати співпрацю.
3. Розширення функцій учителя початкової школи з метою забезпечення тьюторського супроводу.
4. Підтримка тьюторингу з боку адміністрації закладу загальної середньої освіти.

Зупинимосся більш детально на розгяді зазначених вище педагогічних умов.

Поетапне здійснення тьюторського супроводу передбачає реалізацію моделі індивідуального освітнього маршруту молодших школярів за сімома кроками. Кожен крок являє собою окремий етап розвитку дитини:

1. «Хто я»: на цьому етапі тьютором здійснюється первинна діагностика, що допомагає виявити стартові здібності та особливості особистості учня.
2. «Проба сил»: на цьому етапі фіксується участь дитини в олімпіадах і конкурсах. Результати протягом чотирьох років заносяться в таблицю, де участь відзначається кольором.
3. «До чого я прагну»: тьютор спільно зі здобувачем освіти визначає

індивідуальні освітні цілі учня початкової школи на різних етапах навчання у молодших класах.

4. «Мій шлях»: тьютор разом із учнем та учителем початкової школи розробляє конкретний зміст освітнього маршруту, який оформлюється у вигляді проєкту.

5. «Мій проєкт»: детально описується план роботи над цим проєктом і відстежується його перебіг.

6. «Мої досягнення»: здобувач освіти фіксує свої успіхи в спеціальній таблиці, що дозволяє візуально оцінити досягнутий ним прогрес на кожному етапі навчання.

7. «Як я змінився»: на фінальному етапі результати досягнень відображаються у вигляді діаграм, що демонструють зміни.

Тьюторський супровід освітньої діяльності учня початкової школи являє собою цілісну систему підтримки, що охоплює не тільки освітній, але й соціальний та психологічний аспекти взаємодії з учнем. Такий супровід спрямований на всебічне сприяння процесу навчання, постійний моніторинг успішності, надання індивідуальної допомоги, здійснення коригувальних дій, а також забезпечення адаптації тьюторантів у освітньому середовищі. Основна мета - допомогти кожному здобувачеві освіти поступово, але впевнено досягти своїх особистих освітніх цілей. У рамках цієї діяльності тьютор відіграє роль не лише наставника, а й координатора індивідуального освітнього маршруту дитини молодшого шкільного віку. Він сприяє усвідомленому вибору учнем власних інтересів, орієнтації у сфері творчої, наукової або дослідницької діяльності. Також тьютор надає підтримку у подоланні труднощів, які можуть виникати під час навчального процесу, допомагає зберігати мотивацію та віру у власні сили.

З огляду на зазначене вище важливою умовою упровадження тьюторського супроводу освітньої діяльності учня є створення позитивної атмосфери, психологічно комфортного середовища, яка сприятиме

входженню молодшого школяра в тьюторську взаємодію, забезпечуватиме формування його готовності продовжувати співпрацю. Створення такого сприятливого середовища може бути здійснено а основі дотримання правил ефективного тьюторингу, сформульованих Е. О'Брайаном. Такі правила сформульовано нижче:

1. Правило перше - «Роби перший крок». Це правило передбачає ініціативу з боку тьютора у встановленні контакту з тьюторантом. Передусім необхідно уважно вивчити індивідуальні особливості учня: його попередній досвід навчання, можливі причини неуспіху, переважний стиль мислення та навчання, рівень мотивації, сильні й слабкі сторони, а також особисті інтереси. Такий підхід дозволяє не лише глибше зрозуміти конкретного здобувача освіти, а й розробити ефективну стратегію взаємодії з ним, використовуючи індивідуалізовані стимули і методики, що базуються на результатах здійсненої діагностики.

2. Правило друге - «Завоюйте довіру, потім слухайте». Це правило передбачає побудову взаємин, заснованих на довірі, що є фундаментом усього тьюторського супроводу. Тьютор повинен відверто пояснити свою роль, поділитися власним досвідом, зокрема труднощами, з якими він сам стикався в навчанні, аби показати молодшому школяреві, що він не один у вирішенні своїх проблем. Це формує відчуття підтримки та партнерства. Тьютор спілкується на рівних, поважаючи вибір тьюторанта, відкрито приймаючи його думку та навіть конструктивну критику, що сприяє розвитку самостійності та впевненості в собі.

3. Правило третє - «Наводьте мости». Це правило означає поступове ведення учня початкової школи від того, що йому вже знайоме та цікаве, до нового і більш складного. Тьютор має визначити сферу, де молодший школяр почувається впевнено, й починати заняття саме з неї. Такий «місток» від знаного й зрозумілого до незнаного й поки що складного й незрозумілого допомагає подолати страх перед новим матеріалом і активізувати внутрішню

мотивацію до навчання.

Як вже зазначалося вище, тьюторський супровід являє собою особливу форму педагогічної взаємодії, яка має на меті індивідуалізацію освітнього процесу. Вона зосереджена на виявленні особистісних освітніх мотивів, пізнавальних інтересів і потреб кожного учня. Завдяки тьюторському супроводу вибудовується унікальна освітня траєкторія, що враховує можливості, цінності й прагнення дитини. Тьютор допомагає учневі не лише визначити, що саме його цікавить у навчанні, але й знаходить відповідні ресурси, як внутрішні (мотивація, здатності), так і зовнішні (навчальні матеріали, середовище, фахівці), для реалізації індивідуальної освітньої програми. Одночасно тьютор працює і з родиною учня, з'ясовуючи, яким є освітній запит сім'ї, і допомагає поєднати його з інтересами самого школяра. Окрему увагу приділено формуванню в учнів умінь до навчальної рефлексії, тобто здатності оцінювати свій досвід, результати діяльності та визначати шляхи подальшого розвитку.

Але проблема полягає в тому, що на сьогодні тьюторський супровід повною мірою здійснюється лише у приватних закладах освіти, які мають фінансові ресурси для упровадження тьюторингу. Однак це не значить, що у державних закладах освіти тьюторський супровід не можна здійснювати. У зазначеному контексті йдеться про переорієнтацію професійної діяльності вчителя початкової школи.

Враховуючи, що в кожному класі початкової школи зазвичай навчається 20-30 учнів, здійснення тьюторського супроводу може бути надто обтяжливим для вчителя. Тому ми вважаємо, що для ефективного впровадження тьюторської підтримки в початковій школі варто розглянути такі варіанти:

- надання тьюторських функцій класному керівнику (вважаємо, що цей варіант є можливим, за умови, якщо кількість учнів у класі невелика або якщо вчитель отримує підтримку шкільного психолога; учитель, який добре

знає особливості кожного учня, зможе ефективно супроводжувати їхній розвитокта освітню діяльність);

– введення штатної одиниці тьютора (ця посада дозволила б спеціалісту цілеспрямовано працювати над формуванням і супроводом індивідуальних освітніх маршрутів молодших школярів, тісно взаємодіючи з учителями-класоводами, шкільним психологом, учнями початкової школи та їхніми батьками);

– упровадження тьюторського супроводу як додаткової освітньої послуги (батьки учнів початкової школи, зацікавлені в індивідуальному підході, можуть оплачувати послуги тьютора як у школі, так і в інших освітніх центрах).

Ефективність тьюторського супроводу в молодшій школі можна оцінити за низкою ключових показників. Серед них – зростання внутрішньої мотивації до навчання, що проявляється в зацікавленості школяра у нових знаннях, активнішій участі в навчальному процесі, бажанні досягати результатів. Також важливою ознакою позитивного впливу тьютора є розвиток уміння здійснювати самооцінювання – здатності аналізувати власні дії, робити висновки, відчувати відповідальність за власні рішення. Не менш значущим критерієм є покращення комунікативних навичок: тьюторанти починають вільніше й усвідомленіше спілкуватися з однолітками та дорослими, краще формулюють думки, ефективніше взаємодіють у колективі. Окрім цього, діти демонструють вищий рівень адаптації до нового шкільного середовища та прийняття нової соціальної ролі – ролі «учня», що передбачає нові обов'язки, правила поведінки, відповідальність і самодисципліну.

У цілому здійснене нами дослідження дало підстави стверджувати, що єдиної досконалої моделі тьюторингу або ідеального тьютора не існує. Кожна школа має повне право й можливість створити власну, унікальну систему тьюторського супроводу, яка відповідатиме її контексту, потребам учнів і ресурсам. Однак, найголовнішим чинником успішного впровадження

тьюторингу є високий рівень відповідальності з боку фахівців (педагогів, психологів, батьків учнів молодшого шкільного віку), які обирають працювати у цьому форматі.

Для того, щоб тьюторинг справді функціонував у школі, а не залишався формальністю, важливо забезпечити чітке розуміння специфіки ролі тьютора з боку адміністрації закладу освіти. Тьютор - це не «замінник» психолога, класного керівника чи соціального педагога. Це окрема професійна позиція, яка вимагає відповідної підтримки. Адміністрація закладу загальної середньої освіти повинна створити умови, у яких тьютор зможе якісно виконувати свої функції: виділити час для індивідуальних і групових тьюторіалів, забезпечити відповідне фізичне середовище та освітній простір, стимулювати відкриту культуру спілкування, в якій учень спільно з тьютором має змогу будувати своє бачення майбутнього.

Продовжуючи цю думку зазначимо, що ініціатива впровадження тьюторингу в школі може йти як від окремих педагогів-ентузіастів, так і від адміністрації, за умови наявності у закладі освіти згуртованої команди однодумців. Проте, важливо усвідомлювати: тьюторинг у школі не можна просто «упровадити за наказом згори». Це методика, яка базується на особистій зацікавленості, внутрішній мотивації та професійному усвідомленні педагогом своєї місії як тьютора. Тьюторинг можливий лише тоді, коли учитель початкової школи щиро хоче бути тьютором і розуміє, для чого він це робить.

Масове впровадження тьюторингу у державних школах України наразі виглядає малоімовірним. Цей підхід можуть реалізовувати тільки ті заклади освіти, які мають чітко окреслену освітню ідеологію та стратегічну мету - виховати самостійно мислячих, відповідальних, здатних до рефлексії особистостей. Як правило, це приватні школи або заклади освіти, які реалізують інноваційні освітні проєкти, де є простір для експериментів та педагогічної свободи. Тому на даному етапі розвитку освітньої системи

тьюторинг у нашій країні залишається сферою діяльності окремих освітян-ентузіастів.

Важливо також розуміти, що тьюторинг не є «чарівною пігулкою» від усіх проблем української системи освіти. Він не покликаний вирішити всі труднощі, з якими стикаються школи та учні, але безперечно може стати ефективним інструментом для розвитку особистісного потенціалу дитини. Тьюторинг не має бути універсальним для всіх, оскільки не кожному учню, учителю чи школі він буде потрібен. Проте дуже важливо, щоб він був доступним для тих, хто бачить у ньому шанс для змін і потребує саме такої форми освітньої підтримки.

Висновки до розділу 2

Тьюторський супровід освітньої діяльності учнів початкових класів виступає сучасною інноваційною соціально-педагогічною технологією, спрямованою на досягнення значних кількісних і якісних зрушень у становленні особистості як активного учасника соціального життя. Аналіз вітчизняного педагогічного досвіду показав, що ця форма педагогічної підтримки створює умови для м'якого й усвідомленого входження дитини молодшого шкільного віку у світ соціальних взаємин і культурних норм, допомагає сформувати власну систему цінностей, індивідуальний стиль життя та набутти особистого соціального досвіду, який стане основою для подальшої соціалізації.

У ході дослідження процесу організації та здійснення тьюторського супроводу освітньої діяльності молодших школярів у приватних закладах освіти України було зроблено висновок, що тьюторська діяльність у початковій школі передбачає використання трьох основних підходів, на яких базується процес соціального супроводу: компенсаторного (для подолання прогалин у соціальних навичках та розвитку), освітньо-перспективного (зорієнтованого на довготривалий розвиток і підготовку дитини до майбутніх

соціальних викликів, інтеграційно-особистісного, що поєднує індивідуальний розвиток дитини молодшого шкільного віку з її включенням у ширше соціальне середовище.

У цьому контексті тьютор у початкових класах виконує цілу низку важливих функцій. Він одночасно виступає як: наставник, що підтримує учня початкової школи у складних ситуаціях; трекер особистісного зростання, який стежить за динамікою розвитку та адаптації молодшого школяра; медіатор, що допомагає врегулювати непорозуміння в колективі; менеджер освітньо-формаційного процесу, який координує всі етапи індивідуального освітнього шляху дитини.

Для реалізації тьюторського супроводу освітньої діяльності молодших школярів застосовуються різноманітні методи, що дозволяють враховувати вікові, психологічні та індивідуальні особливості учнів. Серед них: психодіагностичні методи, що дають змогу виявити рівень підготовленості до навчання та інтереси дитини; практико-зорієнтовані методи, спрямовані на застосування набутих знань у реальних життєвих ситуаціях; методи проблемного навчання, що стимулюють критичне мислення і вміння знаходити рішення у складних умовах; методи аналізу та самоаналізу, які формують навички рефлексії щодо власної поведінки та соціального досвіду; методи організації самостійної діяльності, що розвивають відповідальність і ініціативність.

На основі вивчення й узагальнення досвіду вітчизняних закладів загальної середньої освіти сформульовано педагогічні умови упровадження тьюторського супроводу освітньої діяльності молодших школярів.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Здійснене нами дослідження дозволило сформулювати висновки, що наведені нижче.

1. Відповідно до першого завдання дослідження схарактеризовано базові поняття «тьютор», «тьюторант», «тьюторинг», «тьюторська діяльність», «тьюторський супровід».

Визначено, що тьютор – це особа, яка на основі з'ясування індивідуальної освітньої траєкторії особистості тьюторанта, забезпечує розробку індивідуального освітнього маршруту і супровід його індивідуальної освітньої програми, організовуючи досягнення освітніх цілей особистості. Тьюторант – суб'єкт тьюторської діяльності, в умовах шкільного навчання – це дитина (учень початкової, середньої або старшої школи). Тьюторинг є цілеспрямованою діяльністю, що сприяє розвитку та вдосконаленню недостатньо сформованих навчальних навичок здобувачів освіти, підвищуючи їхній рівень готовності до успішного здобуття якісної освіти. Визначено, що тьюторинг розглядається науковцями як універсальний освітній інструмент, незалежно від контексту чи рівня освіти; він поєднує в собі риси та функції вчителя, викладача, наставника, куратора, наукового керівника та інших педагогічних ролей. У цьому сенсі тьютор постає як фігура, що створює умови для розвитку особистості через рефлексивну та комунікативну взаємодію.

Проаналізовано праці вітчизняних та зарубіжних науковців щодо визначення поняття «тьюторський супровід», під яким розуміють як особливий вид педагогічної взаємодії, головною метою якого виступає індивідуалізація освітнього процесу. Він (супровід) спрямований на виявлення та розвиток навчальних інтересів і внутрішніх мотивацій тьюторанта, добір відповідних освітніх ресурсів, конструювання

персоналізованої освітньої траєкторії, а також формування вміння до рефлексії щодо власного навчання й освітніх потреб.

Здійснено порівнювальний аналіз понять «педагогічний супровід» та «тьюторський супровід» та зроблено висновок, що обидва види супроводу базуються на принципі індивідуалізації. Водночас між ними є важливі відмінності: зокрема педагогічний супровід, поряд із вирішенням освітніх завдань, також охоплює функцію формування життєвої стратегії здобувача освіти. Натомість тьюторський супровід зосереджується переважно на освітньому маршруті, розвитку внутрішніх ресурсів і самостійності здобувача освіти.

2. Відповідно до другого завдання дослідження розкрито зміст тьюторського супроводу освітньої діяльності молодших школярів. Встановлено, що тьюторинг у початковій школі розглядається як індивідуальна форма роботи з учнем, що передбачає тривалий і систематичний супровід з метою підтримки особистісного розвитку, з урахуванням його інтересів, здібностей та потенціалу. Основу тьюторингу становлять особисті зустрічі тьютора з тьюторантом (підопічним), під час яких у душі взаємної поваги та довіри відбувається діалог і спільна робота.

Тьюторський супровід охоплює низку функцій, що виходять далеко за межі традиційного педагогічного впливу (організація та підтримка навчально-пізнавальної активності здобувача освіти; діагностика його можливостей, інтересів та схильностей; надання рекомендацій щодо особистісного становлення, формування стилю життя, самовиховання та визначення життєвих перспектив; допомога у виборі та використанні методичних і навчальних ресурсів з конкретних навчальних дисциплін; підтримка у досягненні високих академічних результатів та формуванні позитивної самооцінки; забезпечення ефективної комунікації та інформаційного обміну між учасниками освітнього процесу).

Визначено та схарактеризовано компоненти тьюторського супроводу

освітньої діяльності учня початкової школи (мотиваційний, діагностичний, – освітньо-цільовий, організаційний, рекомендаційно-ресурсний, навчально-методичний, консультативний, рефлексійно-корекційний, науково-пізнавальний). Описано функції тьютора у межах кожного з компонентів тьюторського супроводу.

Розкрито й схарактеризовано етапи тьюторського супроводу у межах розроблення й реалізації індивідуальної освітньої траєкторії учня початкової школи (підготовчий, початковий, основний, основний, рефлексійний). Визначено, що індивідуальна освітня траєкторія виконує функції диференціації та індивідуалізації освітнього процесу і базується на комплексі принципів (систематичної ступінчастої діагностики, індивідуального підбору педагогічних технологій, контролю та коригування, систематичності спостережень, покрокової фіксації даних). Для досягнення цих цілей тьютор використовує широкий спектр методів, адаптованих до віку та можливостей учнів: діагностичні методики, інтерактивні та ігрові методи, метод проєктів, метод портфоліо, форми роботи, до яких належать індивідуальні та групові консультації, тренінги з розвитку soft skills, а також змагальні та комунікативні заходи, що сприяють формуванню навичок взаємодії та здорової конкуренції.

3. Відповідно третього завдання дослідження проаналізовано стан упровадження тьюторського супроводу освітньої діяльності молодших школярів у вітчизняних закладах загальної середньої освіти. Було проаналізовано досвід приватних закладів освіти, в яких упроваджено тьюторство на офіційному рівні – зокрема це школа «Афіни», колегіум «Олімп», технологічний ліцей «Ліко», а також мережа освітніх установ «КМДШ» (Креативна міжнародна дитяча школа). Аналіз особливостей тьюторської діяльності в кожному з цих закладів освіти дав змогу простежити спільні та відмінні риси організації тьюторського супроводу освітньої діяльності учнів початкової школи. Це дозволило узагальнити

підходи до формування ефективної системи тьюторського супроводу як інструменту підтримки індивідуальної освітньої траєкторії дитини, враховуючи її освітні потреби, пізнавальні інтереси, рівень мотивації та соціальний контекст.

Встановлено, що тьюторський супровід у початкових класах проаналізованих закладів освіти являє собою не просто допомогу молодшим школярам у навчанні, - він є цілісною системою соціально-педагогічної підтримки, що сприяє гармонійному розвитку особистості через довіру, партнерство та поступове занурення в соціальне життя. Таким чином, тьютор у початковій школі приватного закладу освіти є не просто супроводжуючим педагогом, а повноцінним багаторівневим партнером дитини у її формуванні як особистості, здатної навчатися, взаємодіяти та вдосконалюватися в умовах сучасного світу. Роль тьютора в такому контексті виходить за межі традиційної педагогічної підтримки. Тьютори виконують превентивну (запобіжну) та оперативну функцію, своєчасно реагуючи на виклики, з якими стикається молодший школяр у соціальному середовищі. Вони допомагають учням осмислювати життєві вибори, підтримують у процесі самоусвідомлення, сприяють розвитку навичок конструктивної міжособистісної комунікації, а також забезпечують психологічний комфорт і стабільність у шкільному колективі. Найбільш поширеними форматами тьюторської роботи є проведення індивідуальних і колективних тьюторіалів (наставницьких зустрічей), заняття з курсів соціального та особистісного розвитку, а також ведення особистих портфоліо або щоденників, у яких фіксуються кроки в особистісному зростанні, відображаються зміни в соціальній поведінці та досягнення в емоційному саморозвитку.

5. Відповідно четвертого завдання дослідження було обгрунтовано педагогічні умови запровадження тьюторського супроводу освітньої діяльності молодших школярів у закладах загальної середньої освіти. Зазначені умови було сформульовано на основі аналізу практики

упровадження тьюторської служби у закладах загальної середньої освіти України. Такими умовами є: поетапне здійснення тьюторського супроводу; створення позитивної атмосфери, психологічно комфортного середовища, яка сприятиме входженню учня початкової школи в тьюторську взаємодію, забезпечуватиме формування його готовності продовжувати співпрацю; розширення функцій учителя початкової школи з метою забезпечення тьюторського супроводу; підтримка тьюторингу з боку адміністрації закладу загальної середньої освіти.

Здійснене нами дослідження дало підстави стверджувати, що єдиної досконалої моделі тьюторингу або ідеального тьютора не існує. Кожна школа має повне право й можливість створити власну, унікальну систему тьюторського супроводу, яка відповідатиме її контексту, потребам учнів і ресурсам. Однак, найголовнішим чинником успішного впровадження тьюторингу є високий рівень відповідальності з боку фахівців (педагогів, психологів, батьків учнів молодшого шкільного віку), які обирають працювати у цьому форматі.

Ініціатива впровадження тьюторингу в школі може йти як від окремих педагогів-ентузіастів, так і від адміністрації, за умови наявності у закладі освіти згуртованої команди однодумців. Але масове впровадження тьюторингу у державних школах України наразі виглядає малоімовірним. Як правило, тьюторинг упроваджують приватні школи або заклади освіти, які реалізують інноваційні освітні проєкти, де є простір для експериментів та педагогічної свободи. Тому на даному етапі розвитку освітньої системи тьюторинг у нашій країні залишається сферою діяльності окремих освітян-ентузіастів. Однак тьюторський супровід не покликаний вирішити всі труднощі, з якими стикаються школи та учні, але безперечно може стати ефективним інструментом для розвитку особистісного потенціалу дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альохін М. М. Особливості тьюторського супроводу соціального розвитку молодших школярів у приватній школі. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 2020, №77, С.14-18.
2. Барієва Е. І., Топорков Т. В. Методи тьюторської діяльності у навчанні інформатики. *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*, 2018, №6(3), С.1-11
3. Бернадзіковська Л. О. Тьюторинг як метод індивідуалізації в освіті. *Молодий вчений*. 2019. Трав. (№5.2). С.95–98. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/5.2/21.pdf> (дата звернення: 13.04.2025).
4. Бех І. Сучасна освіта на шляху досконалості. *Рідна школа*, 2018, №1(1072), С. 32-37.
5. Бех І. Молодший школяр у вікових закономірностях. *Початкова школа*. 2015. № 2. С. 1-3.
6. Білик Н. М. Соціально-педагогічна технологія медіаторства у вирішенні конфліктів між молодшими підлітками: дис. канд. пед. наук, Національний педагогічний університет імені Михайла Драгоманова]. Інституційний репозиторій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2017. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/> (дата звернення: 24.05.2025).
7. Бойко А. Тьютор – якісно вища педагогічна позиція і новий простір духовно-моральної взаємодії. *Педагогічні науки*, 2011, №2, С.4-10.
8. Бойко С. М. Упровадження тьюторської технології в систему роботи закладів освіти України через здійснення дослідно-експериментальної роботи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 2020, №73, С.23-29.

9. Бойко А. М., Дем'яненко Н. М. *Тьюторство як модель партнерських відносин викладач-студент. Педагогіка та психологія. Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2018. Вип. 1 (7). С. 18-22.
10. Бундак О. А., Попов А. А., Туз Ю. О. Тьютор і тьюторинг в сучасній освіті і Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2021. № 64. С. 11-15.
11. Ветров С. Поняття та алгоритм тьюторської діяльності. *Інформаційний збірник МОНУ для директори школи і завідувача дитячим садком*, 2017, №23-24(69), С.35-47.
12. Ветров С. Тьюторський рух в Україні. *Інформаційний збірник МОНУ для директори школи і завідувача дитячим садком*, 2017, №23-24 (69), С.30-32.
13. Воронцова Т. В., Пономаренко, В. С. Ключові компетентності та ключові життєві навички в контексті викликів сучасного світу. *Освіта і здоров'я підростаючого покоління*, 2018, №2, 13-17.
14. Гайдамашко І. А. Технології оптимізації взаємовідносин в учнівському колективі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Педагогіка. Соціальна робота*, 2018, №1, С.80-83.
15. Гарань Н., Зінченко Г. Тьюторський супровід освітнього процесу в умовах розвитку ІКТ. *Актуальні проблеми неперервної освіти в інформаційному суспільстві: зб. матер. конференції*. Київ. 2020, С. 65-167
16. Гармаш О. Критерії, показники та рівні сформованості тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 2020, №21, С.48-55.
17. Гусак В. М. Нові ролі педагога у контексті реформ сучасної української школи. *Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах нової української школи : матеріали наук.-практ. конф., 15 трав. 2019 р. / Житомир. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти. Житомир, 2019. URL: <https://conf.zippo.net.ua/?p=79> (дата звернення: 26.06.2025).*

18. Дем'яненко Н.М. Тьюторство як професія та інструмент індивідуального супроводу в освіті. *Історико-педагогічні студії: Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2018. Випуск. 11-12. С. 5-11.
19. Єршоміна Л., Познякова А. Роль тьютора у соціальному житті учнів. *Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти: матеріали всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції*, 2019, С.182-184.
20. Житло Д. Тьюторство як інноваційна технологія педагогічної діяльності. *Дидакал. Упровадження інновацій як чинник єдності педагогічної теорії та освітньої практики*, 2013, №13, С. 276-279.
21. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради (ВВР). № 2145-VIII від 05.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
22. Зарішняк І. М. Тьюторство як педагогічне явище. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*, 2020, №4, 10-17.
23. Ковшар О. Технологія тьюторського супроводу дітей передшкільного віку у формуванні готовності до нової соціальної ролі «школяр». *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2018, №20, С. 95-98.
24. Комісія з питань інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи МОН України. *Звіт про завершення II (концептуально-діагностичного) етапу дослідно-експериментальної роботи за темою «Тьюторська технологія як засіб реалізації принципу індивідуалізації в освіті» на 2015–2021 роки на базі загальноосвітніх навчальних закладів України за вересень 2016 р. серпень* URL: <https://knvk129.dp.ua/tjutorska-tehnologija/#page-content> (дата звернення: 29.07.2025).
25. Коноваленко Ю. Тьютори, едвайсери, коучі, фасилітатори, ментори, наставники – хто є хто? *Освіта нова: веб-портал*. URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/1697-tiutory-edvaisery-kouchi-fasylytatory-mentory-nastavnyku-khto-ie-khto> (дата звернення: 13.04.2025).

26. Кос І. Ю. Тьютори, коучі і едвайсери – хто вони? *Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах нової української школи: матеріали наук.-практ. конф., 15 трав. 2019 р. / Житомир. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти. Житомир, 2019. URL: <https://conf.zippo.net.ua/?p=202> (дата звернення: 13.04.2025).*
27. Корнієнко С. М. Особливості педагогічної співпраці родини та школи у вихованні молодших школярів. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка, 2018, №10, С. 162-170*
28. Кравцова Т. Зміст та структура тьюторської компетентності майбутнього педагога. *Актуальні питання гуманітарних наук, 2020, №3(31), С. 264-269.*
29. Кравцова Т. О. Тьюторська компетентність як складова професійної компетентності майбутнього викладача закладів вищої освіти. *Наукові записки. Серія Педагогічні науки, 2019. №182. С. 86-90.*
30. Кравченко І. Тьюторство як універсальна педагогічна технологія. *Збірник наукових праць ЛОГОС, 2020, С. 106-108.*
31. Кузьмін В. М. Використання тьюторингу для удосконалення системи управління якістю вищої освіти. *Інтелект XXI. 2017. № 2. С. 247–252.*
32. Литвиненко Т. А. Індивідуалізація в освітньому процесі: шляхи тьютерської допомоги в приватних навчальних закладах. *Гуманітарний вісник ЗДІА, 2012, №50, С.165-172.*
33. Літовка О. П. Тьюторство як професійно-педагогічна позиція майбутнього вчителя. *Сучасні педагогічні технології підготовки майбутніх учителів в умовах ступеневої освіти: матеріали регіональної науково-практичної конференції. Стаханов, 2013, С. 202-208.*
34. Максимов О., Шевчук, Т. Основні напрями організації тьюторської діяльності в середньому навчальному закладі. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка, 2017, №1(18), С. 151-156.*

35. Меркулова Н. В. Науково-методичний супровід фахової підготовки тьюторів. *Особистісно-професійний розвиток вчителя в умовах реалізації концепції Нової української школи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з Міжнародною участю*, 2018, С. 151-153.
36. Меркулова, Н. В., Позднякова, А. П., Кириліна, О. М. До проблеми впровадження критеріїв та показників готовності вчителів до тьюторської діяльності. *Herald pedagogiki. Nauka i praktyka*, 2020, №51, С. 65-67.
37. Москальова Л. Ю. Тьюторський супровід у закладах освіти як стратегія духовно-морального розвитку особистості. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2019, №1, С. 114-123.
38. Наказ Міністерства освіти і науки України № 1499 від 04 грудня 2020 року «Про завершення дослідно-експериментальної роботи за темою «Тьюторська технологія як засіб реалізації принципу індивідуалізації в освіті» (2020). <https://mon.gov.ua/ua/npra> (дата звернення: 23.04.2025).
39. Наказ Міністерства освіти і науки України № 988 від 31 липня 2020 року «Про завершення дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня за темою «Тьюторський супровід у системі змішаного навчання». <https://imzo.gov.ua/2020/08/03/nakaz-mon-vid-31-07-2020-988-prozavershennia-doslidno-eksperymental-noi-roboty-vseukrains-ko-ho-rivnia-zatemoiu-t-iutors-kyu-suprovid-u-systemi-zmishanoho-navchannia/> (дата звернення: 13.04.2025).
40. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи: ухвалено рішенням Колегії МОН України 20.10.2016 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/novaukrainska-shkola-compressed.pdf>. (дата звернення: 26.06.2025).
41. Осадча К. П. Інформаційно-комунікаційні технології здійснення тьюторської діяльності у системі шкільної освіти. *Молодь і ринок*, 2016, №9(128), С. 22-26.
42. Осадча К. П. Міждисциплінарний контекст формування тьюторської

- компетентності у професійній підготовці майбутніх учителів. *Педагогічна освіта: Теорія і практика*, 2017. №27, С.56-60.
43. Осадча К. П. Теоретичні та методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності: монографія. Мелітополь : ФО-П Однорог Т. В., 2019. 424 с.
44. Осадча К. П. До питання щодо інституціоналізації професії тьютора в українському освітньому просторі. *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*, 2018. №6(1), С.77-88.
45. Осадча К. П. Аналіз тьюторських практик та досвіду підготовки тьюторів у Німеччині. *Науковий вісник МНК імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки*, 2018. №2(61), С. 206-210.
46. Осадча К. Специфіка організації тьюторського супроводу учнів початкової школи. *Молодь і ринок*, 2017, №5, С. 63-69.
47. Петько Л. В. Державний стандарт початкової освіти у ракурсі формування соціальної активності дитини. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*, 2018, №1, С. 92–97.
48. Погрібна Н. Запровадження тьюторської діяльності у практику роботи закладу освіти. *Інформаційний збірник МОНУ для директори школи і завідувача дитячим садком*, 2017, №23-24(69), С. 48-55.
49. Подпльота С. В. (2020). Педагогічні основи тьюторських практик у моральному вихованні студентів у коледжах і університетах Англії: Дис. доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки) Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького / Інституційний репозиторій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.2020. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/> (дата звернення: 10.04.2025).
50. Подпльота С. В. Тьюторство: історія і сучасність. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*, 2017, №75, С. 65-69.
51. Подпльота С. В. Тьюторська позиція вчителя як інноваційний ресурс Нової

- української школи. *Особистісно-професійний розвиток вчителя в умовах реалізації концепції Нової української школи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з Міжнародною участю*, 2018, С. 166-169.
52. Подпльота С. В. Тьюторська система освіти в навчальних закладах Англії. *Pedagogika. Badania podstawowe i stosowane: wyzwania i wyniki: матеріали міжнародної конференції*, м. Закопане, 30-31 серпня 2016 р. Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o, 2016. С. 87–89.
53. Постанова Кабінету Міністрів України № 87 від 21 лютого 2018 року «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» (2018). Офіційний вісник України, №19, С. 32.
54. Постанова Кабінету Міністрів України № 898 від 30 вересня 2020 року «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти». Офіційний вісник України, 2020, №81, С. 57.
55. Скиба Г. О. Тьюторський супровід індивідуальної програми навчання іноземних мов молодших школярів в умовах інклюзивної освіти. *Концептуалізація системи сімейно-орієнтованого психологопедагогічного супроводу родини, яка виховує дитину з особливими потребами*. 2019, С. 294-302.
56. Цюпак І.М. Тьюторство: сутність і особливості реалізації в дошкільній освіті. *Формування професійної компетентності кадрового потенціалу дошкільної та початкової освіти у системі трансформаційних процесів: колективна монографія / За заг.ред. Л.Є.Петухової*. Херсон: Видавництво ХНТУ, 2018. С. 180-194.
57. Цюпак І. М. Тьютор і вихователь: порівняльний контекст. *ADVANCES OF SCIENCE: Proceedings of articles the international scientific conference. Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine*, (Kyiv, 28 September 2018) / Editors prof. L. N. Katjuhin, I. A. Salov, I. S. Danilova, N. S. Burina. Electron. txt. d. Czech Republic, Karlovy Vary; Ukraine, Kyiv, 2018. С. 362–366. URL:

- <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/7635> (дата звернення: 13.04.2025).
58. Цюпак І. М. Термінологічний розвій поняття «тьюторство». *Педагогіка у вимірі соціокультурних досліджень: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.*, 10–11 квіт. 2019 р. Херсон, 2019. С. 114–116. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/10223> (дата звернення: 29.04.2021).
59. Чаюн Н. С. Тьюторська діяльність: сутнісні основи, практика, перспективи. Вчені записки Університету «КРОК», 2020, №2 (58), С. 8-19.
60. Чупахіна С., Круль Л. Тьютор в сучасній освіті: теоретичний аспект діяльності. Збірник наукових праць ЛОГОС. 2021.
61. Шершньова О. В. Роль тьюторства в Україні під час дистанційного навчання учнів молодших класів в умовах воєнного стану. *У The Teaching, Learning, Medical and Psychological Support as Challenges of 21st Century: Preschool, Secondary, Extracurricular, Vocational, Higher and Postgraduate Education: 2nd International Conference (pp. No. 21tts1)*. Варшава, Польща: East European Association of Scientists. 2014. URL: <https://doi.org/zenodo.12343031>
62. Швець Т. Тьюторинг. Практики впровадження. Київ: Видавнича група «Шкільний світ», 2017.
63. Швець Т. Е. Тьюторинг в системі змішаного навчання. Змішане навчання – інновація ХХІ століття: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 2018, С. 164.
64. Швець Т. Е. Аналіз понять «тьютор» і «тьюторинг» у вітчизняному та зарубіжному освітньо-науковому просторі. *Академічні студії. Серія: «Педагогіка»*. 2022. №2. С. 56–65. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.2.9>. (дата звернення: 03.06.2025).
65. Швець Т. Е. Тьюторинг: теорія та практики. Київ: «Видавнича група «Шкільний світ», 2021. 168 с.
66. Швець Т. Е. Тьюторські практики індивідуалізації: досвід українських та

- польських шкіл. Історико-педагогічні студії, 2018. №11-12, С. 2-20.
67. Шевченко Ю. В., Меркулова, Н. В. Специфіка тьюторського супроводу в умовах закладу загальної середньої освіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 2019. №62, С. 143-147.
68. Шегда Х. Тьюторинг в Еколенді: від ідеї до втілення. 2019, 24 червня. URL: Ecoland.ua.<https://ecoland.ua/2019/06/24/tyutoryng-vid-ideyi-do-vtilennya/> (дата звернення: 03.04.2025).
69. Шеїна Л. О. Тьюторство як комплексний соціальний психолого-педагогічний феномен. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*, 2014, №4, С. 231-238.
70. Шершньова О.В. Роль тьюторства в Україні під час дистанційного навчання учнів молодших класів в умовах воєнного стану. *У The Teaching, Learning, Medical and Psychological Support as Challenges of 21st Century: Preschool, Secondary, Extracurricular, Vocational, Higher and Postgraduate Education: 2nd International Conference (pp. No. 21tts1)*. Варшава, Польща: East European Association of Scientists. 2024. URL: <https://doi.org/zenodo.12343031> (дата звернення: 06.06.2025).
71. Шершньова О. В. Роль тьюторства в Україні в умовах російської збройної агресії. Кращі практики розбудови Європейських студій в умовах російської збройної агресії: *Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції*. Київ: Українська Асоціація Викладачів і Дослідників. 2013. С. 114).
72. Alokhin M. Development of private school education in Ukraine: social and pedagogical context. *Sciences of Europe*, 2020. №61-2, С.48-52.
73. Alokhin M. Models and practices of tutor's support in Ukrainian school. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 2021, №4(48).
74. Bowman-Perrott L., Burke M. D., de Marin S., Zhang N., Davis, H. A meta-analysis of single-case research on behavior contracts: Effects on behavioral and academic outcomes among children and youth. *Behavior modification*, 2015.

- №39(2), Pp. 247-269.
75. Czekierda P., Fingas B., Marcin, S. Tutoring. Teoria, praktyka, studia przypadków. Warszawa. 2015
76. Evans S. The Role of the Tutor Teacher in Secondary School Pastoral Care: Challenges and Expectations. *Unitec Institute of Technology*. Auckland. New Zealand, 2017. 78 p.
77. Frey N., Fisher D., Almarode J. T. How Tutoring Works: Six Steps to Grow Motivation and Accelerate Student Learning. Dallas. Corwin a SAGE Publications Inc. 2021. 136 p.
78. Karpińska-Musiał B., Panońko M. (red.). Tutoring jako spotkanie. Historie indywidualnych przypadków. Warszawa: Wolters Kluwer S. A. 2018. S. 389.
79. Lochtie D., McIntosh E., Stork A., and Walker B. Effective Personal Tutoring in Higher Education. St Albans: Critical Publishing. 2018. P. 238.
80. McFarlane K. J. Tutoring the Tutors: Supporting Effective Personal Tutoring. *Active Learning in Higher Education*, 2016, №17(1). P. 77–88.
81. Sarnat-Ciastko A. Tutoring, coaching i mentoring w polskiej szkole? Między chaosem a autentyczną potrzebą, 2015. №8, P. 141-152.

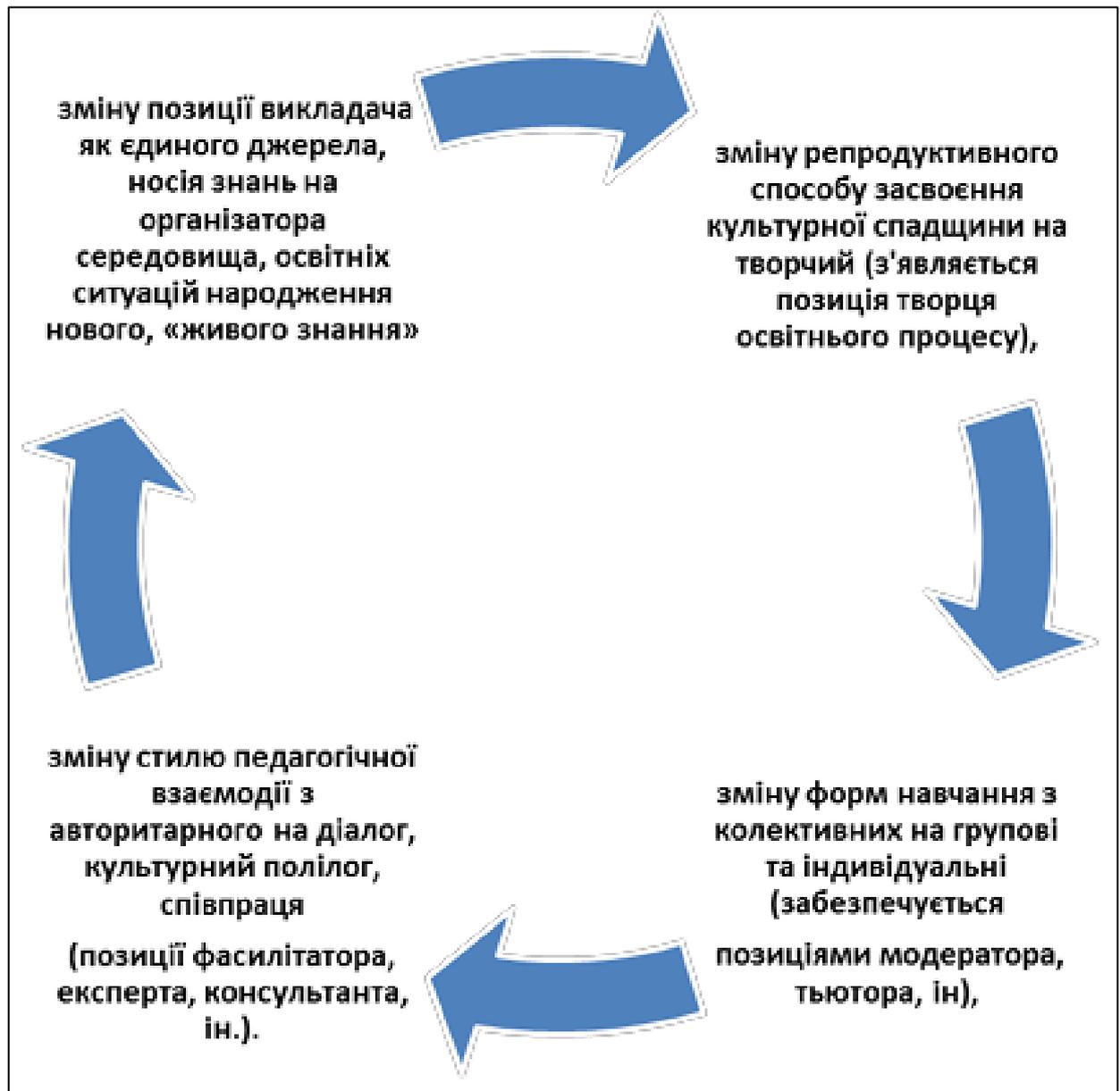
**Офіційні сайти закладів загальної середньої освіти, в яких упроваджено
тьюторський супровід**

82. Приватна школа «Афіни» (м.Київ): <https://www.athens.kiev.ua/>
83. Технологічний ліцей «Ліко»: <https://liko-school.kyiv.ua/uk/>
84. Приватний колегіум «Олімп»: <https://surl.lt/mduuyw>
85. Мережа шкіл КДМШ: <https://www.creativeschool.com.ua/about-us/>

ДОДАТКИ

Додаток А

Схема зміни орієнтації освітньої парадигми зі знаннєвої на особистісно-смыслову

Додаток Б**Індивідуальний освітній маршрут учня початкової школи
(зразок)**

ПІБ учня	
Клас	
Вихідний рівень особистісних досягнень	
Освітні цілі учня	
Задум індивідуального освітнього маршруту (мета)	
Алгоритм досягнення особистісно значущих цілей	

Додаток В

План роботи тьютора з дітьми молодшого шкільного віку (зразок)

Основні розділи плану

1. Вступ:

- Загальна характеристика тьюторської діяльності, її цілі та завдання.
- Опис ролі тьютора в освітньому процесі початкової школи (з опорою на специфіку конкретного класу).
- Обґрунтування актуальності тьюторського супроводу для конкретної цільової аудиторії.

2. Цільова аудиторія:

- Опис вікових, освітніх, соціальних характеристик здобувачів освіти, з якими працює тьютор.
- Визначення індивідуальних освітніх потреб, інтересів та можливостей.

3. Методи та форми роботи:

- Тьюторинг, індивідуальні консультації, групові заняття, онлайн-зустрічі, навчальні проекти тощо.
- Використання різних освітніх технологій та інструментів.
- Методи мотивації, стимулювання самостійності та відповідальності учнів.

4. Етапи реалізації плану:

- Діагностичний етап (виявлення потреб, інтересів, рівня знань конкретного здбувача освіти).
- Планування індивідуального освітнього маршруту конкретного здобувача освіти.
- Реалізація запланованих заходів.
- Моніторинг та корекція освітнього процесу.
- Підсумкова оцінка результатів.

5. Критерії оцінювання:

- Визначення показників успішності тьюторської роботи.
- Форми та методи оцінювання (самооцінка, оцінка тьютора, оцінка батьків, тощо).
- Критерії досягнення поставлених цілей та завдань.

6. Ресурси:

- Необхідні матеріальні та інформаційні ресурси.
- Наявність навчального обладнання, програмного забезпечення, літератури.
- Можливі додаткові ресурси для підтримки освітнього процесу.

7. Терміни виконання:

- Визначення тривалості кожного етапу тьюторської роботи.
- Встановлення часових рамок для досягнення конкретних

результатів.

8. Ризики та шляхи їх подолання:

- Визначення можливих труднощів та перешкод у процесі реалізації плану.
- Розроблення стратегій подолання ризиків та мінімізації негативних наслідків.

9. Додатки:

- Зразки індивідуальних освітніх маршрутів.
- Методичні матеріали, анкети для діагностики.
- Інша корисна інформація.